

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1930.

Första kammaren.

Nr 9.

Lördagen den 15 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Herr statsrådet *Bissmark* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 74, angående pensionering av vissa i försvarsväsendets tjänst anställda eller förut anställda personer;

nr 75, angående understöd åt vissa förutvarande anställningshavare vid Karlskrona kustartilleriregementes tvättinrättning;

nr 76, angående bestridande från anslaget till allmänna indragningsstaten av en förre furiren G. Hallonqvist tillerkänd livränta; samt

nr 77, angående befrielse för kaptenen O. P. B. Dahlström och fanjunkaren K. R. Juhlin från viss ersättningsskyldighet.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran bevillningsutskottets memorial och betänkanden nr 2—5, första lagutskottets utlåtanden nr 5—10, andra lagutskottets utlåtanden nr 7 och 8 samt första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 1.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 3, angående regleringen för budgetåret 1930/1931 av utgifterna under riksstatens tredje huvudtitel, innefattande anslagen till utrikesdepartementet.

På framställning av herr talmannen beslöts att ifrågavarande utlåtande skulle företagas till avgörande punktvis, dock att punkterna 17—19 skulle behandlas i ett sammanhang.

Punkten 1.

Med förmälan, att utskottet icke haft något att erinra mot Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag, hade utskottet i förevarande punkt hemställt, att riksdagen måtte

*Anslag till
utrikes-
departementet.*

a) bestämma antalet befattningshavare å ordinarie stat för utrikesdepartementet på i punkten angivet sätt;

b) i riksstaten för budgetåret 1930/1931 uppföra ordinarie förslagsanslaget till departementet med oförändrat belopp av 511,300 kronor.

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena **Trygger**: Herr talman, mina herrar! Det har givetvis varit med glädje och tillfredsställelse, som jag av det nu föreliggande utskottsutlåtandet funnit, att statsutskottet utan meningsskiljaktighet anslutit sig till det i statsverkspropositionen framförda förslaget om upprättande av nya konsulära och diplomatiska poster på Island, i Irländska fristaten och i Sydamerika samt att utskottet även i övrigt be-

Anslag till
utrikes-
departementet.
(Forts.)

hjärtat det behov av ökade medel för utrikesförvaltningen, som i olika avseenden gjort sig gällande.

Endast på en punkt har utskottet funnit sig böra förorda en nedsättning i de av Kungl. Maj:t åskade anslagsbeloppen, nämligen i fråga om den föreslagna ökningen av anslaget till extra ortstillägg åt befattningshavare i den yttre representationen. Med livligt beklagande av, att detta enligt min mening mycket välgrundade och behjärtansvärda anslagsäskande icke helt vunnit utskottets godkännande, ber jag nu att, innan de särskilda punkterna i utskottets utlåtandet företagas till avgörande, få ge uttryck åt min uppriktiga tacksamhet för den välvilja, varmed Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under tredje huvudtiteln framlagda förslag i stort sett blivit av statsutskottet behandlade.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt.

Punkterna 2—14.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 15.

Lades till handlingarna.

Punkten 16.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till internationella fredsbyrån i Genève för budgetåret 1930/1931 anvisa ett extra anslag av 1,000 kronor.

Uti en inom första kammaren av herr *C. Lindhagen* väckt motion (nr 214) hade bland annat hemställts, att riksdagen måtte höja anslaget till fredsbyrån till dess gamla belopp 2,000 kronor.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten hemställt, att riksdagen måtte i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å berörda motion (I: 214), i vad den avsåge anslag till internationella fredsbyrån i Genève, till nämnda byrå för budgetåret 1930/1931 anvisa ett extra anslag av 1,000 kronor.

Herr Lindhagen: Vid förra riksdagen beslutades, med knapp majoritet visserligen, men i alla fall med majoritet, att fredsrörelsen skulle få ökat understöd av staten. Då tycker jag, att tiden också är inne, att anslaget till den internationella fredsbyrån i Genève, som är centralorganisation för de folkliga fredsrörelserna, vilket anslag tidigare av svenska riksdagen bestämts till 2,000 kronor men sedan tämligen nyligen nedskrivits och sänkts till 1,000 kronor, åter skulle höjas till sitt gamla belopp. Vad menas med, att fredsrörelsen skall ha högre anslag, då inte ens centralbyrån för ett sådant arbete skall kunna få sitt anslag höjt åtminstone till det belopp, som ursprungligen beviljades under det föreställningssätt, som då besjälade riksdagen?

I överensstämmelse med det åskådningssätt, som jag nu tillåtit mig göra gällande, har förra årets riksdag inte heller upptagit något visst anslag till fredsbyrån i Genève utan uppdragit åt Kungl. Maj:t att av anvisade 25,000 kronor också ge denna fredsbyrå det belopp, som Kungl. Maj:t bestämde, och då har Kungl. Maj:t bestämt, att anslaget skulle höjas till åtminstone 1,500 kronor i överensstämmelse med riksdagens uppfattning, att fredsanslagen skulle höjas. Det skedde alltså en höjning från det nedsatta anslaget 1,000 kronor till 1,500 kronor. Svenska Freds- och Skiljedomsföreningen fick sig nämligen förelagt att av beviljade 3,000 kronor avstå 1,500 kronor till nämnda byrå.

Nu finner man ett enhälligt statsutskott, som ramlar tillbaka på de där 1,000 kronorna i strid mot sina egna grundsatser och riksdagens förra årets uttalade uppfattning. Det måtte här vara någonting begravet under detta.

Herr talman! För att nu vara opportun på ett obehagligt sätt mot grundsatserna vill jag inte yrka bifall till min motion vid denna riksdag om ett anslag på 2,000 kronor, utan jag yrkar endast, att anslaget höjes till det belopp, 1,500 kronor, som Kungl. Maj:t förra året föreskrev skulle utbetalas åt denna fredsbyrå.

Anslag till Internationella fredsbyrån i Genève.
(Forts.)

Herr **Widell**: Herr talman! Då motionären icke anfört några bärande skäl, varför det anslag, som utgått budgetåret 1923—1924, skulle höjas, har utskottet ansett sig böra avstyrka motionen. Några nya skäl har herr Lindhagen icke heller i debatten anfört, och jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Lindhagen**: Jag vet knappast någon, som så fullkomligt undviker att bemöta de skäl, som äro anförda, som den siste talaren. Han har bara en enda sträng på sin båge, och det är att säga i varenda fråga, att den föregående talaren inte anfört några bärande skäl. Det är väl han, som undviker att göra det. Jag har ju sagt, att riksdagen har antagit principen, att fredsanslaget skall höjas, och Kungl. Maj:t har påbjudit förra året, att detta anslag skall höjas till 1,500 kronor. På grund av den siste talarens anförande tar jag tillbaka mitt förra yrkande och föreslår anvisande här av 2,000 kronor.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen jämligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på bifall till utskottets hemställan med den ändring, att anslagsbeloppet bestämdes till 2,000 kronor; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med öfvervägande ja besvarad.

Herr *Lindhagen* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 3 punkten 16, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles utskottets hemställan med den ändring, att anslagsbeloppet bestämmas till 2,000 kronor.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes till en början omröstning på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser. Herr talmannen förklarade därpå, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Lindhagen* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst namnupprop; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 63;

Nej — 22.

I enlighet med den antagna föredragningsordningen föredrogos härafter i ett sammanhang.

Anslag till
fredsrörelsen.

Punkterna 17—19.

Uti tvenne likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *J. Nilsson* i Malmö (nr 72) och den andra inom andra kammaren av fru *O. Nordgren* m. fl. (nr 209), hade hemställts, att riksdagen måtte besluta att för budgetåret 1930/1931 anslå 100,000 kronor att av Kungl. Maj:t utdelas till sådana sammanslutningar, som dels i vårt land ville sprida upplysning om fredsarbetets mål och medel och dels genom samarbete med motsvarande organisationer i utlandet ville främja de internationella fredssträvandena.

I en inom första kammaren av herrar *J. Bergman* och *E. B. Andersson* väckt motion (nr 40) hade vidare hemställts, att riksdagen måtte även för budgetåret 1930/1931, i likhet med vad som skedde för nu löpande budgetår, till saklig och objektiv upplysningsverksamhet i fredsfrågan anvisa ett extra anslag av 25,000 kronor för att fördelas av Kungl. Maj:t bland sådana inom freds-rörelsen verksamma sammanslutningar, som prövades vara förtjänta av understöd med statsmedel.

Slutligen hade uti den under punkt 16 här ovan omnämnda, av herr *C. Lindhagen* väckta motionen (I: 214) beträffande nu förevarande fråga hemställts, att riksdagen måtte bevilja ett anslag av 100,000 kronor, motsvarande en femtedel av skytteanslaget, med den fördelning mellan olika organisationer, som statsutskottet för denna gång skulle äga att föreslå.

I punkten 17 av tredje huvudtiteln i innevarande års statsverksproposition hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att till Svenska föreningen för Nationernas förbund för budgetåret 1930/1931 anvisa ett extra anslag av 3,000 kronor.

Därjämte hade Kungl. Maj:t i punkten 18 av samma huvudtitel föreslagit riksdagen att till bidrag åt vid universitet och högskolor bildade studentföreningar för Nationernas förbund för budgetåret 1930/1931 anvisa ett extra reservationsanslag av 3,000 kronor.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten 17 yttrat:

»Då de skäl, som föranlett 1929 års riksdag att för upplysningsverksamhet för freden för budgetåret 1929/1930 bevilja ett anslag av 25,000 kronor, alltfortfarande föreligga, synes jämväl för budgetåret 1930/1931 lämpligt belopp böra för ändamålet ställas till förfogande.

Med hänsyn till det betydelsefulla utrednings- och upplysningsarbete i fredsfrågan, som utföres av Informationsbyrån för fredsfrågor och mellanfolkligt samarbete till gagn för samtliga inom freds-rörelsen verksamma organisationer, har utskottet funnit sig böra förorda, att till understödandet av byråns verksamhet beviljas ett belopp av 15,000 kronor.

I fråga om anslaget till övriga fredsorganisationer, som prövas böra komma i åtanke, har utskottet ej velat bestrida, att det för innevarande budgetår beviljade anslaget av 25,000 kronor kan vara till fulllo motiverat. Då emellertid utdelningen av anslag år 1929 mera hade försökets karaktär och åtminstone i ett fall berörde ett tillfälligt ändamål, har utskottet funnit anslaget i denna del kunna begränsas till 17,000 kronor, alltså sammanlagt en summa av 32,000 kronor.

Beloppet bör, med beaktande av vad ovan anförts i fråga om Informationsbyrån för fredsfrågor och mellanfolkligt samarbete, fördelas av Kungl. Maj:t,

därvid utskottet såsom sin mening vill framhålla, att särskilt sådana sammanlutningar synas böra erhålla understöd, som hava till uppgift att samarbeta med motsvarande organisationer i utlandet.

Med den ståndpunkt, utskottet sålunda intagit, lär det icke vara erforderligt att särskilda anslag beviljas vare sig till Svenska föreningen för Nationernas förbund eller till vissa studentföreningar för Nationernas förbund.

Det anslag till upplysningsarbete för freden, som av utskottet tillstyrkes, torde alltså böra utgå med 32,000 kronor samt anvisas såsom extra anslag för budgetåret 1930/1931.

Utskottet hemställer, att riksdagen må i anledning av herr Nilssons i Malmö och fru Nordgrens motioner I: 72 och II: 209, herrar Bergmans och Anderssons motion I: 40 samt herr Lindhagens motion I: 214, den sistnämnda i vad densamma icke behandlats under föregående punkt, till bedrivande av upplysningsarbete för freden för budgetåret 1930/1931 anvisa ett extra anslag av 32,000 kronor.»

I de båda övriga nu föredragna punkterna hade utskottet hemställt, i punkten 18 att Kungl. Maj:ts förslag rörande anslag till Svenska föreningen för Nationernas förbund och i punkten 19 att Kungl. Maj:ts förslag angående anslag till bidrag åt vid universitet och högskolor bildade studentföreningar för Nationernas förbund måtte anses besvarade genom vad utskottet under punkten 17 anfört och hemställt.

Vid punkten 17 hade reservationer avgivits

a) av herrar *Widell, Svensson* i Kompersmåla, *Lundell, Andersson* i Eliantorp, *Wiklund, Nilsson* i Bonarp, *Holmgren, Persson* i Fritorp och *Strindlund*, vilka ansett, att utskottets yttrande och förslag bort hava följande lydelse:

»I anslutning till vad av departementschefen anförts i statsrådsprotokollet sid. 48 och 49, finner sig utskottet icke kunna förorda, att anslag till upplysningsverksamhet för freden beviljas i större utsträckning än som av Kungl. Maj:t äskats. Utskottet anser sig följaktligen böra avstyrka ovannämnda motioner.

Utskottet hemställer, att herr Nilssons i Malmö och fru Nordgrens m. fl. motioner I: 72 och II: 209, herrar Bergmans och Anderssons motion I: 40 samt herr Lindhagens motion I: 214, den sistnämnda i vad densamma icke behandlats under föregående punkt, icke må av riksdagen bifallas.»

b) av herr *Bergqvist*, som likväl ej antytt sin åsikt.

De under a) antecknade reservanterna hade därjämte enligt en vid punkten 18 avgiven reservation ansett, att utskottet bort i enlighet med Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag hemställa, att riksdagen måtte till Svenska föreningen för Nationernas förbund för budgetåret 1930/1931 anvisa ett extra anslag av 3,000 kronor.

Samma reservanter hade slutligen enligt en vid punkten 19 avgiven reservation ansett, att utskottet bort, med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts under denna punkt behandlade förslag, hemställa, att riksdagen måtte till bidrag åt vid universitet och högskolor bildade studentföreningar för Nationernas förbund för budgetåret 1930/1931 anvisa ett extra reservationsanslag av 3,000 kronor.

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena **Trygger**: Herr talman, mina herrar! Kungl. Maj:t har föreslagit, som bekant, dels ett anslag å 3,000 kronor till Svenska föreningen för Nationernas förbund och dels ett anslag å samma belopp till studentföreningar för Nationernas förbund. Sedermera har

Anslag till
fredsrörelsen.
(Forts.)

det väckts tre motioner, en av herr J. Nilsson i Malmö i denna kammare om ett anslag å 100,000 kronor, en av herrar Bergman och E. B. Andersson om 25,000 kronor och en av herr Lindhagen om ett anslag å 100,000 kronor. Statsutskottet har för sin del med anledning av Kungl. Maj:ts förslag och i ärendet väckta motioner föreslagit ett anslag å 32,000 kronor att fördelas av Kungl. Maj:t, varvid enligt utskottets mening särskilt sådana sammanslutningar borde erhålla understöd, som ha till uppgift att samarbeta med motsvarande organisationer i utlandet. Därjämte har utskottet i sin motivering anfört, att med hänsyn till det betydelsefulla utrednings- och upplysningsarbete i fredsfrågan, som utfördes av Informationsbyrån för fredsfrågor och mellanfolkligt samarbete, byrån borde av anslaget erhålla ett belopp av 15,000 kronor. Häremot har reservation anmälts av nio ledamöter av utskottet, som tillstyrkt Kungl. Maj:ts förslag, samt en blank reservation av en ledamot avgivits.

Enligt Kungl. Maj:ts förslag har anslaget till upplysningsverksamhet i fredsfrågan begränsats till de sammanslutningar, som direkt arbeta för att utbreda kännedom om Nationernas förbunds syften och verksamhet. Motiven härför ha framför allt varit en strävan att inskränka anslagen av statsmedel till endast sådana sammanslutningar, beträffande vilkas verksamhet man kunde vara övertygad om, att den verkligen toge sikte på ett fullt objektivt upplysningsarbete och icke åsyftade andra ändamål.

Det skall visst icke förnekas, att åtskilliga av de övriga organisationer, till vilkas verksamhet Kungl. Maj:t utdelat understöd av de av föregående års riksdag beviljade medlen, bedrivit en både objektiv och nyttig upplysning, men å andra sidan torde det vara väl bekant, att åtskilliga av de organisationer, vilka nu runt om i landet bedriva en omfattande s. k. fredspropaganda, främst av allt åsyfta att åstadkomma, icke en opartisk upplysningsverksamhet i fredsfrågans tjänst, utan en stämning för en isolerad svensk avrustning, något som enligt regeringens uppfattning varken är ägnat att tjäna fredens eller Sveriges intressen. Överhuvud taget förefaller det, som om i Sverige, där hela folket utan hänsyn till politisk partiinställning är besjälade av den uppriktigaste fredskärlek, det skulle vara helt obehövt att med statsmedel understödja annan upplysningsverksamhet än den, som avser att klarlägga de i samband med Nationernas förbunds organisation och verksamhet stående, ofta tämligen invecklade internationella problemen.

Vad särskilt angår den under kapten Brunsborgs ledning stående informationsbyrån, som av statsutskottets majoritet särskilt omhuldas, förefaller det mig, som om denna byrås verksamhet varit allt för kort för att densammans halt och betydelse ännu skulle kunna med sådan tillförlitlighet bedömas, att ett statsanslag vore motiverat. Arten av det upplysningsarbete, som hittills genom byråns förmedling ställts till allmänhetens förfogande, synes vara sådan, att den till fullo motiverar, ja, rent av påbjuder en avvaktande hållning från statsmakternas sida.

Herr talman! Jag ber att få yrka avslag på utskottets hemställan i denna punkt och sedermera bifall till Kungl. Maj:ts förslag, då vi komma till följande punkter.

Herr Widell: Herr talman! Efter hans excellens herr ministrernas för utrikes ärendena anförande kan jag inskränka mig till att endast i korthet redogöra för de skäl, som varit ledande för reservanterna vid deras ståndpunktstagande. Jag behöver ju icke här förklara, att reservanterna i lika hög grad som statsutskottets majoritet dela förhoppningarna om, att ett permanent och säkert fredstillstånd måtte så småningom kunna bli rådande i världen. Men dessa förhoppningar knyta sig enligt vår uppfattning vid Nationernas förbund.

Det är därifrån, man har att vänta möjligheterna att få freden betryggad. Under sådana omständigheter ha reservanternas tillstyrkt Kungl. Maj:ts framställningar om anslag dels till Svenska föreningen för Nationernas förbund och dels till studentföreningarna för Nationernas förbund. Att därutöver bevilja anslag för den s. k. fredsrörelsen ha reservanternas icke funnit av behovet påkallat.

*Anslag till
fredsrörelsen.
(Forts.)*

Statsutskottets majoritet har nu tillstyrkt 32,000 kronor, eller 7,000 kronor mera än vad som i följd med mycket obetydlig majoritet beviljades av riksdagen i gemensam votering. Av dessa 32,000 kronor skulle 15,000 användas till understödjande av den av herr ministern för utrikes ärendena omnämnda kapten Brunskogs byrå och 17,000 för fredsrörelsen i övrigt. Vad beträffar denna informationsbyrå för fredsfrågor och internationellt samarbete, så delar jag fullkomligt hans excellens herr utrikesministerns uppfattning om, att denna byrås verksamhet hittills icke varit av den natur, att den kan ge anledning till, att dess arbeten skulle understödjas av staten med anslag, och i varje fall har tiden för dess verksamhet varit så kort, att man omöjligt kunnat redan få en tillförlitlig bild av vad detta arbete egentligen avser. Jag tror, att det är alldeles utan motstycke i riksdagen, att riksdagen på grund av enskild motion beviljar en enskild sammanslutning, som endast varit i verksamhet några få månader, ett statsbidrag av den storleksordning, som här är i fråga. Många, många enskilda sammanslutningar av obestridt och obestridligt allmänt värde få nöja sig med ofantligt mycket mindre anslag. Jag behöver bara peka på övriga huvudtitlar, särskilt den åttonde, där vi ha en hel del sådant. Sådana belopp som 15,000 kronor till enskilda sammanslutningar höra till de rena undantagen, och att ett sådant belopp skulle beviljas efter några få månaders verksamhet, har jag i varje fall aldrig varit med om. Jag tror det är alla skäl i att här vänta och se, vad denna byrå egentligen kommer att visa sig vara och hur dess arbete kommer att utvecklas, innan man tänker på att ge densamma något statsanslag.

Vad så beträffar de 17,000 kronor, som i övrigt skulle användas, behöver jag endast erinra om, att förra riksdagen ställde till förfogande 25,000 kronor för detta ändamål. När man ser på listan över de sammanslutningar, som Kungl. Maj:t tilldelat dessa bidrag, finner man, att Kungl. Maj:t måst söka med ljus och lykta efter sammanslutningar för att kunna göra slut på dessa penningar. Kungl. Maj:t har tydligen ansett det som sin skyldighet att disponera det av riksdagen beviljade anslaget, men härav har följt, att en hel del sammanslutningar fått bidrag, som knappast kunna anses vara fullt motiverade. Att nu ge ytterligare bidrag måste jag finna synnerligen omotiverat. Det är ett rent slöseri med statsmedel, och de stora bidrag, som utgått under löpande budgetår, torde få anses vara tillräckliga.

På grund av vad jag nu anfört anhåller jag, herr talman, att i de tre nu föredragna punkterna få yrka avslag på utskottets hemställan och bifall till den av mig m. fl. vid betänkandet fogade reservationen.

Herr Nilsson, Johan, i Malmö: Herr talman! Som synes i den av mig väckta motionen, har jag i år haft bättre tillfälle att redogöra för fredsrörelsens uppgifter och verksamhet, än vad som var möjligt i en liknande motion i följd. För att var och en skall kunna bli i tillfälle att bilda sig en uppfattning om vad dessa föreningar avse med sitt arbete, har jag i en bilaga till motionen nr 72 lämnat en kort redogörelse för tretton fredsorganisationers program och arbetsuppgifter. Endast ett par föreningar blevo utanför av det skälet, att jag ej i tid erhöi uppgifter från dem. En av dem var Internationella klubben i Stockholm, vilken dock kan påvisa en icke oväsentlig föredragsverksamhet under det gångna året. Dessutom har jag lämnat en kortfattad redogörelse för freds-

Anslag till
fredsrörelsen.
(Forts.)

organisationernas verksamhet. Av denna framgår, att fredsarbetet varit rätt så omfattande. Därtill finns i samma bilaga en redogörelse för utländska fredsorganisationer, till vilka de svenska fredsföreningarna äro anslutna, med direkt syfte att främja freden mellan folken.

Jag skulle vara böjd att tro, att icke minst det av fredsföreningarna under året bedrivna fredsarbetet medverkat till, att anslutningen till fredsmotionen blivit större i år än i fjol. I motsats mot i fjol voro i år representanterna från bondeförbundet i statsutskottet för ett anslag, om det, såsom de sade, hade stannat vid 25,000 kronor. Då de emellertid inte kunde få igenom detta yrkande, hava de gått på den rena avslagslinjen. En av högerpartiets ärade ledamöter var inne på samma linje, ett anslag å 25,000 kronor, men han har dock icke följt bondeförbundets medlemmar i att yrka avslag utan har antecknat en avvikande mening.

Vad som också i år ligger något klarare än i fjol är, att det inte längre råder delade meningar om själva principen. Såsom redan sagts, har nämligen den nuvarande regeringen under tredje huvudtiteln tillstyrkt ett anslag av 3,000 kronor till svenska föreningen för Nationernas förbund och 3,000 kronor såsom bidrag till vid universitet och högskolor bildade studentföreningar för Nationernas förbund. Därmed råder enighet om principen, men däremot delade meningar om anslaget storlek och kanske i någon mån även om till vilka föreningar anslag böra utdelas. Då emellertid den nuvarande regeringen skall utdela eventuella anslag, förmodar jag, bör den, sedan principen numera är godkänd, utan större svårigheter kunna acceptera vilket anslag som helst. Det är sant, att statsutskottet uttalat sig för, att 15,000 kronor av de föreslagna 32,000 böra lämnas till Informationsbyrån för fredsfrågor och mellanfolkligt samarbete. Men då därmed avses att så att säga rationalisera arbetet, bör regeringen utan svårighet kunna ge sitt samtycke även härtill. Genom denna byrås arbetssätt undviker man en mängd dubbelarbete, som varje förening för sig annars måste utföra.

I motionen hade jag hemställt om ett belopp av 25,000 kronor till nämnda informationsbyrå, 50,000 kronor till andra fredsföreningar och 25,000 kronor för anordnande av upplysnings- och utbildningskurser, till stipendier för deltagande i kongresser, konferenser och sommarskolor samt för tillgodoseende av övriga för en saklig upplysning viktiga ändamål, att stå till disposition för det organ, som under året skall utdela beloppen och taga hand om dem. Det fanns vid förra riksdagen något delade meningar om vem som skulle utdela anslag av denna innebörd, och mången undrade, om det vore riktigt, att regeringen hade uppdraget i fråga. Man trodde, att regeringen icke skulle visa den opartiskhet, som var nödvändig. Jag vill inte ingå på det sätt, varpå regeringen fördelat anslagen. Jag tror, att vem som än kommer att dela ut sådana här anslag, skall fördelningen alltid på något håll röna missnöje, så svår som uppgiften i fråga är. Jag hade emellertid tänkt, att man i år skulle kunna uppdraga åt någon kommitté, bestående av t. ex. fem personer, av vilka staten hade två eller tre representanter, huru som helst, och återstoden tillsattes av fredsorganisationerna. Dessa ha nämligen en samarbetskommitté med 21 ledamöter med sammanträden och överläggningar. Det är ju klart, att denna kommitté mycket väl skulle kunna utsett ett par representanter, som i sällskap med statens skulle kunna utdela anslagen. Man kan också tänka sig, att en kommitté, bestående av två från fredsföreningarna och två från staten, utsåges samt att någon från skolöverstyrelsen tjänstgjorde såsom ordförande. Ja, det finns många vägar. Jag har också varit inne på, att skolöverstyrelsen borde utdela anslagen, eftersom denna myndighet utdelar nykterhetsanslag och en hel del andra anslag till upplysningsverksamhet, men jag har föredragit att stanna vid samma yrkande i detta avseende som i fjol. Man kan därigenom

ännu en gång inhämta större erfarenhet från fredsföreningarnas samarbete och verksamhet, och till ett annat år kan det givetvis vara möjligt att finna en annan utväg.

*Anslag till
fredsrörelsen.
(Forts.)*

Vad så det allmänna fredsarbetet angår, bör Sverige icke uraktlåta att göra sin insats däri. Idén om att få freden garanterad genom allt mer krävande rustningar är inte längre hållbar — om den någonsin varit det. Året 1914 vederlade den satsen. Då stodo nationerna rustade som aldrig förr och som de aldrig vidare bli, hoppas jag. Fredsbrottet, den stora förbrytelsen, skedde ändå. Andra vägar måste beträdas för att slita de mellan nationerna uppstående tvisterna. Folken måste närma sig varandra, förstå varandra, mötas vid domarebordet i stället för i skyttegravarna. Sveriges folk skulle göra ett brott mot traditionen, om det ensidigt hängåve sig åt tanken på rustningar och försvar. Sverige bör försöka medverka i det internationella fredsarbetet, som nu pågår världen över, upplysa andra folk om det vanvettiga i att anfälla varandra. Sverige har att anteckna en över hundraårig fred. Dess kloka uppträdande 1905, dess förhållande till världskriget, dess rätts- och fredshävdande uppträdande inom Nationernas förbund — detta och mera annat har upprättat och stärkt vårt lands anseende utåt såsom en fredsälskande nation. Blev Sverige inte med i upplysningsarbetet för världsfreden därute, skulle det snarare betraktas som ett brott mot traditionen än som en förtjänst. Andra folks uppmärksamhet och förväntningar äro starkt riktade på oss, varom vi ganska ofta påminnas utifrån.

Det invändes kanske: men inte behöver folken upplysas om nödvändigheten av fred i världen, om internationellt samarbete och dylikt. Sådant få diplomaterna sköta om, ombuden vid Nationernas förbund och internationella kongresser m. m. Men deras insatser räcka inte, om de inte ha stöd hos folken. Folken måste själva omfatta och förstå fredens betydelse och betrakta den som en simpel förbrytare, som bryter freden, alltså stödjda sina talesmän i Nationernas förbund men också kontrollera dem, ifall de beträda vägar, som kunna anses äventyra freden. Att fredsarbetet har gått framåt i världen, därpå finnas otaliga bevis. Följer man med Informationsbyråns utsända meddelanden, får man en annan bild av detta arbete, än man är i tillfälle att få genom dagspressen, som har så mycket annat att följa med och observera samt intressera sig för.

Efter världskriget har dessa fredssträvanden tagit starkare fart, allt i syfte att väcka det uppväxande släktet och bibringa detsamma en folkförsonande anda. Av den anledningen inrycktes t. ex. i den tyska riksförfattningen en bestämmelse i denna riktning. Har då något gjorts för att förverkliga denna tanke, då det gäller förhållandet mellan Tyskland och Frankrike? I senaste numret av en tysk tidskrift (*Die Friedenswarte*), lämnas en hel del uppgifter om det praktiska arbetet i detta fall, uppgifter, som torde kunna påräkna ett visst intresse även i vårt land. Visserligen berör detta arbete närmast förhållandet mellan nyssnämnda båda länder, men det har samtidigt, i den mån det krönts med framgång, även internationell betydelse. Initiativet till det tysk-franska utbytet av skolbarn under ferierna utgick från tyska förbundet för mänskliga rättigheter (*Deutsche Liga für Menschenrechte*), men i nuvarande stund står även detta arbete på åtskilliga andra organisationers program. År 1929 bildades exempelvis i Heidelberg en organisation med uppgift att lägga detta arbete på en bred basis och hålla det fritt från alla politiska förbindelser. Både i Berlin och Paris arbeta dessutom stora utbytesorganisationer. Första försöket på detta område gjordes under Ruhrockupationens tidigare period. Den internationella arbetarhjälpen planerade nämligen då att till Frankrike sända 160 skolbarn, som voro i behov av rekreation. Detta stötte till en början på stora svårigheter, men så ingrep tyska förbundet för mänskliga rättigheter

Anslag till
fredsrörelsen.
(Forts.)

och lyckades realisera planen. Med stor bestämdhet framhålles, att detta arbete främst avser att hos de unga skapa känslan av att de äro pionjärer för en ny utveckling. De skola med sina svaga krafter bidra till att bringa legenden ur världen, i det att de lära sig förstå, uppskatta och kanske älska ett annat folks egenart, heter det i uttalandena. Till en början möttes detta arbete av vissa svårigheter, bl. a. av den anledningen, att tyska föräldrar ofta opponerade sig emot tanken att sända sina barn till Paris. Myndigheterna visade inte heller någon förståelse för dessa strävanden. Siffrorna tala emellertid ett tydligt språk om framgångarna för strävandena. Antalet tyska skolbarn, som sänts till Paris, har sålunda ökat från 42 år 1926 till 350 år 1929. I allmänhet ha dessa barn varit i åldern mellan 15—17 år. Ett anmärkningsvärt förhållande är kanske, att 30 % av de franska skolbarnen kommit från de under kriget besatta områdena. Vilken erfarenhet ha dessa skolbarn gjort? Vilken inverkan ha dessa utomlandsvistelser haft på deras uppfattning om folket på andra sidan gränsen? Några uttalanden från dem själva härom kunna kanske vara på sin plats.

En tysk skolpojke skriver: »Jag blev förvånad över att jag aldrig hörde några uttryck för fientliga stämningar, trots det att jag vistades inom ett tidigare krigsområde». En 16-årig fransk skolpojke framhåller: »Jag har i Berlin kunnat konstatera, att orsaken till den tysk-franska konflikten är att folken icke förstå varandra.» Uttalanden i liknande riktning ha gjorts av många andra. Framgångarna hittills ha sporrat till fortsatta ansträngningar. Framför allt söker man nå kontakt även med England och Belgien. Uppgifterna i den riktningen av Informationsbyrån äro givetvis mycket intressanta, och jag kan inte förstå de föregående talarna, som ha en annan uppfattning i denna sak. Det är ju klart, att man kan ställa sig betänksam mot alla fredsorganisationer, men de få ju visa vad de ha utfört och tänka utföra. Under sin kortvariga verksamhet har Informationsbyrån tillvunnit sig allas aktning, och det glädde mig särskilt, att just detta sades av alla talare i statsutskottet, då de talade om denna sak. Tidningarna ha ju också försökt att under de senare dagarna syssla med Informationsbyrån, och särskilt Stockholms-Tidningen har varit missmodig över den och därvid åberopat en del uppgifter i materialet för pressmeddelanden beträffande krigstjänstvägrare och avrustningsrörelser i andra länder såsom bevis för, att byrån skulle agitera för krigstjänstvägran och för isolerade avrustningssträvanden i vårt land. Ingen-ting är ju mera missvisande. Jag fattar icke, att man kan tillägna sig den uppfattningen om byråns arbete! Borde inte i stället den försvarsvänliga pressen glädjas åt, att byrån just påpekar alla de företeelser, som nu pågå i utlandet om nedrustning, fredsrörelser och dylikt? Då kan man väl hoppas, att man så småningom skall kunna taga intryck av detta även här i Sverige och därefter anpassa sina försvarsanstalter. Det finns en del människor, som endast tyckas glädja sig åt varje ökning i rustningarna, som sker i utlandet, och då talar man om, att detta måste sporra oss till förnyade rustningar. Men så snart det påpekas någonting från utlandet, som visar, att man där börjar göra en reducering i försvarsutgifterna, anses sådana meddelanden vara fruktansvärt försvarsfientliga, och man vet inte, på vad sätt man skall fördöma dem som lämna dessa upplysningar. I detta fall synes det mig, som om man gjorde en orättvisa mot Informationsbyrån och alltför mycket toge hänsyn till de vanställande uppfattningarna om byråns uppgifter, som man sett framförda särskilt i Stockholms-Tidningen i dessa dagar.

Så säger herr utrikesministern, att regeringen endast föreslagit medel till sådana organisationer, som arbeta för Nationernas förbund. Han tillade att det fanns större garantier för, att fredsarbetet då skulle föras mera objektivt, än då det gäller de andra fredsföreningarna. Det är ju klart, att det kan ligga

en viss sanning i detta. Men å andra sidan kan en organisation icke missbruka sin verksamhet mer än högst ett år, ty om den missköter sig är det givet, att anslaget till ett kommande år indrages för en sådan organisation. När man t. ex. har sådana bevis för, att det är ett objektivt sakligt upplysningsarbete, som Informationsbyrån har bedrivit, anser jag, att även om denna verksamhet såsom utrikesministern uttryckte sig har pågått endast under en kortare tid, har den likväl under denna tid visat en så noggrann iakttagelseförmåga på området, att det skulle vara oriktigt, om icke riksdagen tog vara på en dylik tillgång för fredsarbetet och uppmuntrade till fortsatta strävanden i samma riktning.

Vidare kom herr Widell med den anmärkningen, att det var besynnerligt, att man på förslag av en enskild motionär här kan anslå 15,000 kronor. Motivet ha vi både hört ofta och bemött ofta här i kammaren, att det icke är mycket att säga ytterligare härom. Jag minns, att i fjol gick herr Widell så långt, att han ansåg det vara någonting, som stod i strid med grundlagen, tror jag han yttrade, att regeringen skulle dela ut ett anslag på sådant sätt som skedde. Han modifierade sin ståndpunkt sedermera, och jag förmodar, att han skall modifiera den även i detta fall. Ett anslag att utgå för ett gott syfte kan mycket väl anvisas på grundval av en enskild motion. Allting behöver icke komma från regeringen. I synnerhet när den varit så njugg i vad det gäller dessa anslagsbehövande uppgifter, som den varit i detta fall, så kan riksdagen mycket väl korrigera densamma även om vi därtill föränledas av enskild motion.

Herr talman! Jag anser, att det anslag, som jag yrkat, blivit alltför starkt beskuret och att beloppet 32,000 kronor är alldeles otillräckligt för detta krävande ändamål, men i syfte att få enighet i statsutskottet har jag gått med på de 32,000 kronorna. Jag kan ju tala om, att när alternativet kom från första avdelningen i statsutskottet, hade vi stannat för 40,000 kronor. Följaktligen blev det slutliga förslaget en kompromiss. Jag ber emellertid, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr **Rosén**: Herr talman! Herr utrikesministern framhöll, att de uppgifter, som lämnats av Informationsbyrån, varit sådana, att de påbjuda en avvaktande hållning från statsmakternas sida gent emot dess verksamhet. Enligt min mening finnes det intet fog för ett sådant uttalande. Byråns uppgift framgår bland annat av en promemoria, ur vilken jag skall be att få lämna kammaren några upplysningar. Det heter där: »Envar, som försökt att sätta sig in i de frågor, som röra krig och fred, vet emellertid, hur svårt det är att erhålla riktiga och fullständiga uppgifter om vad som på ifrågavarande område sker i världen. De meddelanden, som distribueras till pressen, äro ofta både tendentiösa och ofullständiga, icke sällan avsiktligt missvisande. — I syfte att kunna i sin mån bidra till att förse alla intresserade med ett så fullständigt och vederhäftigt kunskapsmaterial som möjligt rörande frågor om krig och fred har ett antal svenska män och kvinnor sammanslutit sig och grundat Informationsbyrån för fredsfrågor». I fortsättningen framhålles, att dess allmänna uppgift är att »samla och i fredsfrämjande syfte sakligt bearbeta studiematerial av vikt rörande frågor om krig och fred samt att ställa sitt arbetsresultat i fredsverksamhetens tjänst. Byrån kommer därför att utsända nyhetsmaterial, orienterande meddelanden och utredande artiklar till tidningar, tidskrifter, föreningar och enskilda personer samt att, så långt det låter sig göra, besvara inkommande förfrågningar» o. s. v. Det heter vidare att byrån vill »främja ökat intresse för och större måttfullhet och saklighet vid bedömandet av de förhållanden som sammanhånga med frågorna om krig och fred», och slutligen upplyses, att »byrån är strängt *opolitisk* samt gent emot olika fredsorganisationer, inom och utom landet, fullt *oberoende*».

*Anslag till
fredsrörelsen.
(Forts.)*

Anslag till
fredsrörelsen.
(Forts.)

Jag har ingen anledning att betvivla de uppgifter, som lämnas här, och då jag har följt verksamheten — vilken jag från början, det kan jag gärna säga, såg med en viss misstro — har jag på grund av den erfarenhet jag gjort blivit övertygad om, att den också har sökt fullfölja det med densamma avsedda syftet. Verksamheten stöddes också av en del rätt ofarliga personer, sådana som ärkebiskop Söderblom, professor Undén, professor Hans Larsson, generaldirektör Hamilton, professor Israel Holmgren, professor Bendixson, fröken Hesselgren och andra. De äro ju icke kända för att vara så förfärligt farliga, såvitt jag vet.

Nu har det förekommit artiklar i en mycket försvarsvänlig tidning, där man har betecknat en del uppgifter av byrån såsom ovederhäftiga. Ja, det är möjligt, till och med troligt, att en och annan uppgift så varit. Men jag har observerat, att byrån skickat ut rättelser av vissa uppgifter, som förekommit. Jag har sett, att också den åsyftade tidningen under den tid, jag hade med försvarsväsendet att göra, lämnade en hel del ovederhäftiga uppgifter, men jag såg ytterst sällan, att den gjorde några rättelser, såsom Informationsbyrån har gjort. Det är väl heller inte så många, vare sig inom eller utom denna kammare, som ha förmånen att kunna förklara, att han icke råkat ut för olyckan att lämna några oriktiga uppgifter; det tror jag, att vi ha råkat ut för litet var.

Byrån har enligt min mening en verklig uppgift att fylla, därest man önskar en saklig och så långt möjligt vederhäftig upplysning på detta område, och det är därför, herr talman, som jag ansluter mig till det nu föreliggande förslaget.

Byrån har bland annat börjat utgiva en skriftserie. Av de två häften, som utkommit i år, handlar det ena om »Kyrkan och freden», med ärkebiskopen som författare, och det andra innehåller samtliga de tal, som höllas av våra stora män vid Nationernas förbunds möte i Genève i höstas. Där finns bland annat excellensen Tryggers anförande. Jag har läst dessa tal, och jag tycker inte, att de voro värre, än att de kunna läsas och spridas bland svenska folket. Och såvitt jag vet, är den enda möjligheten att få del av dem just denna av Informationsbyrån nu utgivna bok.

Herr talman! Jag yrkar alltså bifall till utskottets förslag.

Herr Lindhagen: Ja, herr talman, det är kolossalt mycket att säga om denna sak, men jag skall försöka fatta mig kort i alla fall, ty det lönar sig inte att vara vidlyftig.

Herr Nilsson i Malmö var förr alltid motståndare till fredsanslagen och särskilt till anslaget åt Svenska freds- och skiljedomsföreningen. Han och en socialdemokrat i andra kammaren, herr Törnkvist, tror jag, yrkade alltid avslag på samtliga dessa petita utan att någon från högern eller andra borgerliga partier behövde yttra sig. Men så slog han om, och jag blev naturligtvis själagläd, men Gud vet, om det inte däri låg en baktanke att försöka konservera fredsrorelsen. Herr Nilsson röstade ju nyss emot en höjning till och med av anslaget för fredsbyrån i Genève till det gamla beloppet, trots att det nu skall vara en rundare hand. Men det är också en byrå och en byrå för hela Europa. Varför skall man då inte kunna bifalla en så liten förhöjning åt denna institution, som rör sig med en så stor organisation? Man blir alltså misstänksam och undrar, vad det egentligen är fråga om.

Vidare anslags ju i fjol 25,000 kronor till en hel del olika föreningar, vilket belopp Kungl. Maj:t sedan utdelade, såsom en konservativt lagd regering eller tilläventyrs ämbetsmannakår — jag vet inte, vilken som spelat första fiolen — anser, att ett sådant anslag bör utdelas. Det är ju bara en rätt och plikt för en regering att handla efter sina grundsatser. Jag förmodar, att dessa icke i allo tilltala herr Nilsson liksom inte heller mig, men nu har man utan någon moti-

vering förtroendefullt givit samma regering uppdraget att fördela, icke 25,000, utan det till 17,000 kronor nedsatta beloppet. Den här informationsbyrån, som ju är ny och inte var riktigt färdig förra året, fick ingenting med av de 25,000 kronorna, och nu skola i stället alla de övriga föreningarna ställas på svältkost. I herr Nilssons motion står det emellertid, att det är oerhört viktigt, att anslaget till fredsorganisationerna ökas till 50,000 kronor. Annars skulle de få belopp på endast 2,000 à 4,000 kronor var, vilket är allt för knapphändig; de kunna under sådana förhållanden icke deltaga i internationella sammanträffanden och kongresser och ej heller tillfredsställande ordna sin förvaltning o. s. v. Vidare säges det, att särskilt för representation utåt behövs ytterligare 25,000 kronor, om denna uppgift skall på tillfredsställande sätt fyllas. Men ingen reservation har anmälts i statsutskottet till förmån för sådana tankar.

Herr Nilsson sade just, att man underlätit detta, för att man skulle komma till enighet inom statsutskottet. Där ha vi denna fruktansvärda, allting nedbrytande enighet inom statsutskottet! Det är väl mycket bättre, att man i statsutskottet låter de olika tankarna komma fram och säger, vad man vill ha, så att riksdagens ledamöter sedan ställas inför verkliga alternativ, som betyda något för de olika strömningarna i landet, än att man får denna grämelerade enighet, där alla grundsatser äro kastade överbord från alla håll. Den nuvarande politiska tiden blir väl så maktlös just därför, att det icke finnes någon makt bakom orden, nämligen sanningens makt, som ju ensam kan göra oss fria. Så står det i nya testamentet.

Vad beträffar mitt yrkande, vill jag först säga, herr talman, att jag inte alls vill motsätta mig det extra anslaget till Informationsbyrån vid sidan om det andra anslaget, ty det är lyckligt, om den får sina pengar i hand. Vi andra få fortsätta och försöka att också få våra pengar i hand. Men för det ändamålet yrkar jag ett anslag på 50,000 kronor. Det är också en kompromiss, det erkänner jag villigt, ty jag har liksom herr Nilsson yrkat 100,000 kronor, men då jag nu säger 50,000 kronor, är det i alla fall en protest emot kompromissen i statsutskottet, och den lilla fröjden kan jag åtminstone få behålla. Jag vill således ha anslaget till Informationsbyrån och dessutom 50,000 kronor till de övriga fredsorganisationerna.

Det sades av herr Nilsson och underströks ännu mer av herr Rosén i kraftiga ordalag, att Informationsbyrån kan fylla en uppgift för oss alla andra, ty den har ålagt sig måttfullhet och saklighet och ett strängt opolitiskt ställningstagande. Nog har herr Nilsson levat med så länge i politiken, att han lika väl som jag förstår, att det där bara är fraser, ty ingen av oss kan i de politiska stridsfrågorna vara opolitisk. Då är man ett neutrum och bör avflockas. Man är då oduglig och kan icke föda och producera några nya tankar. Bakom den juridiska personen ligga levande varelser. Man kan ju inte begära annat, än att dessa fredsinstitutioner skola fullfölja sina syften på bästa sätt och i bästa avsikt, men om man nu säger, att de skola vara måttfulla och sakliga, så innebär det tydligen en polemik mot alla andra. Detta måste gå ut på att konservera freds rörelsen. Med kännedom om de personer det gäller, tror man inte, att det är meningen, men de där uttrycken oroa mig i högsta grad — i synnerhet »måttfullheten», vilket i denna strid för sanningen lätt betyder förrådande av densamma av snöda bevekelsegrunder. Och att vara strängt opolitisk är som sagt omöjligt. Man kan inte göra det omöjliga.

Herr Nilsson sade vidare, att vi äro eniga om, att vi böra befrämja Folkförbundets uppgift. Det enda, som skiljer oss åt, är beloppet och möjligen i någon mån föreningarna. Ja, vet herr Nilsson, bakom detta »i någon mån» ligger nog det allra mesta. Man uttrycker sig också så där försiktigt, när man känner, att samvetet inte är riktigt på det klara med, om man vågar sig fram med hela sanningen. Man såg ju, hur Kungl. Maj:t utdelade anslaget sista

Anslag till
fredsrörelsen.
(Forts.)

gången. Det var inte »i någon mån», utan det var rent besked. Jag tycker om, att en regering följer sina egna tankar, även när man sitter på taburetterna, ty utan det kan det inte bli någon luft i luckan bland folket, och utan det kunna vi aldrig komma ut ur vår maktlösa politiska tid. Herrarna ha ju alltid röstat emot anslag åt de folkliga fredsrörelserna. Ni ha, alla partier, röstat för anslag till sådana fredsrörelser, som hade någon större dragning åt höger och åt Folkförbundet, som är ett regeringsförbund och icke ett folkförbund. Men beträffande de folkliga fredsrörelserna, och statsutskottets förslag i år visar det också, vill man sätta dessa senare på inknappning. Man vill icke ens i statsutskottet yrka på det anslag, som vederbör och som svarar mot premisserna.

De folkliga fredsrörelserna ha visserligen en med Folkförbundet samgående uppgift, men de ha dessutom en påtryckande uppgift gent emot Folkförbundet, som är ett regeringsförbund och redan av den anledningen är mera »måttfullt», för att begagna det uttrycket, samt dessutom har större svårigheter att bekämpa och många hänsyn att taga. De folkliga fredsrörelserna åter ha till uppgift att ge Folkförbundet stöd bland de djupa leden till att kunna gå vidare. Men om man håller nere de folkliga fredsrörelserna i deras strävan att gå vidare och pådriva utvecklingen, har man egentligen mördat åtminstone den folkliga fredsrörelsen, och då ligger allt där och simmar i det tjocka vattnet av »måttfullhet» och »saklighet». Om man ser på t. ex. Freds- och skiljedomsföreningens program, som står avtryckt i herr Nilssons motion, finner man ju, att det i alla avseenden är vidsträcktare än Folkförbundets program. Det är just de andra punkterna, som de folkliga rörelserna så småningom måste förmå Folkförbundet att upptaga på sitt idéprogram och att sedan så småningom också gå i elden för.

Något som jag för min del inte finner så sakligt är, att man nu också tycks ämna tränga ut Internationella klubben i Stockholm, som dock förra året fått ett anslag på 1,000 kronor av Kungl. Maj:t. Såvitt jag kunnat upptäcka, är den i motionens förteckning över olika fredsföreningar alldeles uttvättad såsom en företeelse, som det inte lämpar sig att ge statsanslag. Internationella klubben i Stockholm har en motsvarighet i Köpenhamn; den saknar tyvärr ännu en sådan i Oslo. Den har beklagat sig över att arbeta i fattiga omständigheter, men den gör vad den kan, och den utför vid sidan av de andra fredsföreningarna en gärning, som dessa icke syssla med, men som dock har sin betydelse. När det kommer hit fredsfolk eller personer, som arbeta inom internationella humanitära rörelser, samlar klubben en svensk publik, som hör deras föredrag och åstadkommer en diskussion i anslutning till dessa. Detta är alltså en viktig internationell insats i fredsarbetet. Att denna klubb icke skulle få något, anser jag vara osakligt, ja, nästan fanatiskt.

Herr talman! Jag yrkar således, att utöver det belopp, som nu kommer att anslås åt den lyckliga Informationsbyrån, kammaren också ville lyckliggöra de övriga folkliga fredsrörelserna, som vilja komma fram med nya frågor — nya finns det inte, men med de gamla sanningarna — och så småningom på det sättet hjälpa till att på en bredare grund uppbygga fredsriket, och att åt dessa bevilja ett anslag av 50,000 kronor. Detta är ju endast en tiondedel av anslaget till skytterörelsen och är alltså en anspråkslös nådesmula från militärväsendets rikt dukade bord.

Herr Löfgren: Herr talman! Jag beklagar, att regeringen icke ansett det lämpligt att följa riksdagens beslut under föregående år och även för detta år begära ett anslag på 25,000 kronor för fredsrörelsen, som riksdagen då visade sig vilja stöda. Jag hade därför väntat, att herr Bergman skulle yrka bifall till sin motion, som just går ut på, att anslaget till upplysning i fredsfrågan

mätte bestämmas till 25,000 kronor. Då emellertid ett sådant yrkande icke är framställt från herr Bergman, ber jag för min del att få yrka bifall till hans motion.

*Anslag till
fredsrörelsen.
(Forts.)*

Jag kan däremot icke så här utan vidare godkänna de grunder, på vilka statsutskottet tillstyrkt ett »blandat» bifall, kan man ju säga, till de olika motionerna genom att öka anslaget till 32,000 kronor. Jag är gärna med om att öka anslaget, men däremot icke med om att ändra direktiven för anslagets användning. Det har mig veterligen icke förekommit någon anmärkning mot det sätt, på vilket regeringen följt riksdagens lämnade direktiv i fråga om användningen av de 25,000 kronorna, och för min del finner jag det ligga i sakens natur, att det bör efter de allmänna önskemål, som uttryckas av riksdagen, tillkomma regeringen att på lämpligt sätt fördela beloppen mellan olika föreningar. Däremot kan jag icke finna, att det kan vara lämpligt från riksdagens sida att i motiveringen ge anvisningar, som för resten icke gå igen i klämman. En sådan anvisning har skett i två avseenden, dels att man skall för ett visst ändamål, Informationsbyrån, anslå 15,000 kronor, men dels i och med detsamma också minska anslaget för de övriga organisationerna, som ju förut haft 25,000 kronor att dela mellan sig, till 17,000 kronor. På delvis de skäl, som anförts av herr Lindhagen, frågar jag mig, huruvida det kan vara lämpligt att utan vidare minska det belopp, som har varit tillgängligt för fredsrörelsen, uppdelat mellan dess olika föreningar.

Å andra sidan, med allt erkännande åt Informationsbyrån, frågar jag mig också, huruvida man kan vara färdig att efter några korta månader utan annan utredning än en rekommendation från statsutskottet vilja binda regeringen vid att åt just denna byrå, med minskning av anslaget till de övriga, ge ett så väsentligt belopp som 15,000 kronor. Detta är, som sagt, på intet sätt ett avståndstagande från Informationsbyråns verksamhet, och jag är säker om, att den vill fullfölja ett gott syfte. Men jag anser det icke vara ett rekommendabelt sätt från riksdagens sida att på en så bristfällig utredning, som här förekommit, vilja binda regeringen i fråga om en stor del av anslaget.

Med hänsyn till vad jag sagt yrkar jag, ehuru det väl närmast kan få karaktären av en demonstration, bifall till herr Bergmans motion, men skulle icke detta yrkande bifallas, nödgas jag till min ledsnad rösta för avslag å yrkandet att gå utöver det av regeringen begärda anslaget.

Herr Nilsson, Johan, i Malmö: Herr talman! Hur jag än förfar i fredsfrågan grälar alltid herr Lindhagen på mig. Han gör det visserligen mycket älskvärt, men han anmäler alltid ett litet missnöje med, hur jag kommit att lägga vissa förslag. Tidigare grälade herr Lindhagen, därför att jag alltid gick emot fredsanslag i allmänhet här i riksdagen. Att jag då gick emot berodde därpå, att jag har äran att tillhöra ett fredsparti, som icke behöver ha den här omdiskuterade fredsupplysningen, som herr Lindhagen då talade om. Emellertid tycks jag ju inte ha varit oemottaglig för skäl. Därigenom har jag alltmer tillägnat mig den uppfattningen, att man behöver söka verka även utåt, utanför partiet, alltså i den riktning, för vilken herr Lindhagen har kämpat. Jag tror nämligen också numera, att man icke får vara endast partiman i fredsfrågan. Man får söka medverka till att folket, hela folket, får den fredsupplysning, som kan gardera världen och folken mot sådana katastrofer som den, som började 1914.

Nu talar herr Lindhagen om, att jag använt ordet »opolitisk». Jag har icke använt ordet såsom ett omdöme om fredsorganisationerna; jag har icke alls talat om den saken. Jag talade i mitt första anförande endast om att vissa fredsföreningar i Tyskland sökte vara opolitiska. Något omdöme har jag ej gjort. Men jag har talat om, att Informationsbyrån ådagalägger stor

Anslag till
fredsrörelsen.

(Forts.)

saklighet i sitt arbete. Det anser jag vara av stor vikt, därför att föredrags-
hållare och tidningsmän och folk i allmänhet kunna få en saklig och belysan-
de uppgift, som de kunna lita på — sedan blir det deras egen sak att bearbeta
den på det sätt, som de själva finna lämpligt. Därför har Informationsbyrån
en stor uppgift att fylla genom att just hålla sig till det sakliga.

Det är, som här har sagts av herr Rosén, sannerligen ingen anledning vare
sig från högerns eller andra borgerligas sida att förskräckas över det arbete,
som hittills har utförts, och den meningen lägger jag också i utgivandet av de
två böcker, som kommit ut, den ena om »Kyrkan och freden» och den andra
om talen i Genève; den förstnämnda är ju skriven av ärkebiskopen.

Jag vill här icke i vidlyftigare mån ingå på herr Lindhagens anmärkning
mot statsutskottets arbetsätt och varför man kan komma till en kompromiss.
Det är emellertid klart, att om det är tre eller fyra personer, som ha kanske
var sitt förslag exempelvis i första avdelningen, så försöker man så småning-
om jämka ihop förslagen för att komma fram eniga. Jag tror, att riksdags-
arbetets effektivitet vinner på ett sådant arbetsätt, även om det givetvis aldrig
kommer att tillfredsställa herr Lindhagen. Men ett faktum är, att man vinner
mycket tid i statsutskottet, om man redan på ett förberedande stadium kommer
överens om en sak. Och när jag ansåg, att det var omöjligt att få 40,000 kro-
nor, som jag tyckte var det minsta man borde ha, gick jag på den andra lin-
jen och satte in min kraft på att söka driva igenom anslaget på 32,000 kronor.

Herr Bergman: Herr talman! Jag begärde ordet med anledning av herr
Löfgrens yttrande. Han sade sig ha väntat, att jag skulle yrka bifall till min
och herr Elof Anderssons motion. Jag får då säga, att jag icke hyser någon
personlig ärelystnad att få beviljat precis det belopp jag yrkat. Jag anser
nämligen att utskottsmajoritetens förslag i det stora hela sammanfaller med
den av mig och herr Andersson i Fältenborg väckta motionen. Utskottet bju-
der på ytterligare några tusen kronor, och vi ha ju ingen anledning att mot-
sätta oss, om riksdagen vill vara så generös, att den anslår 32,000 kronor,
ehuru vi hade yrkat endast 25,000. Jag kommer därför att i första rummet
yrka bifall till statsutskottets förslag. I fall detta mot förmodan icke skulle
ha några utsikter, kan jag icke, som herr Löfgren, yrka avslag. Om jag
alltså, som han, får göra ett alternativt yrkande, så blir det i första rummet
bifall till statsutskottets förslag och i andra rummet till den hemställan, som
vi framfört i vår motion om ett anslag av 25,000 kronor.

Eftersom jag nu har ordet, bör jag kanske tillägga ytterligare några ord
i denna sak. Hans excellens herr utrikesministern gjorde i sitt anförande i
början av debatten gällande, att en verksamhet i fredsfrämjande riktning, som
skall understödjas av staten, endast får ha ett objektivt upplysningssyfte. Jag
vill fästa uppmärksamheten på, att detta just precis är vad vi ha föreslagit.
Vi ha sagt ifrån, att vi önska, att det skall bedrivas en »saklig och objektiv»
upplysningsverksamhet i fredsfrågan och att summan skall fördelas av Kungl.
Maj:t bland sådana sammanslutningar, som prövas vara förtjänta av stats-
medel.

Nu synes det mig kanske något ovanligt, att man så kort efter den Brunskogska
byråns trädande i verksamhet begävar den med statsanslag till så stort be-
lopp. Men å andra sidan är det ju icke ådagalagt, att denna byrå ej skulle
vara förtjänt av understödet. Den har åtminstone icke haft andra avsikter än
att lämna sakliga och objektiva upplysningar, och i stort sett har den gjort
det. Skulle det i något avseende ha brustit därvidlag, har den försökt att
åstadkomma rättelse. Och det finns ingen anledning att tro, att den icke i
framtiden kommer att följa samma grundsats att verkligen lämna fullt objek-
tiva och sakliga meddelanden.

Jag kan alltså icke se, att man kan ha något principiellt att med skäl invända mot denna organisations understödjande. Angående beloppet kunna ju meningarna vara delade. Det var icke meningen med vår motion att vi ville motsätta oss varje anslag till denna byrå. Vi ha hemställt, att regeringen skulle få fördela anslaget, utan att vi föreslogo några organisationer särskilt. Vi ha nämnt, till vilka organisationer man förut givit anslag. Då fanns icke Informationsbyrån, och det är inte sagt, att alla de övriga organisationerna nu längre komma att begära eller behöva anslag i samma grad som förut. Vi ha följaktligen icke motsatt oss anslaget till denna byrå, fastän vi icke särskilt nämnt den.

*Anslag till
fredsrörelsen.
(Forts.)*

Vidare sade hans excellens utrikesministern, att han icke tyckte det vara lämpligt att understödja propaganda för isolerad svensk avrustning. Ja, men varken statsutskottet eller motionärerna (bortsett kanske från herr Lindhagen), hava yrkat, att en sådan propaganda skall understödjas. Vi ha yrkat anslag till objektiv upplysning i fredssyfte, och saklig, objektiv upplysning är ju inte detsamma som propaganda för isolerad avrustning.

Vidare har man sagt, och det förefaller väl vara det starkaste skälet emot sådana anslag som det nu är fråga om, att det skulle vara fullkomligt onödigt att i ett så fredligt land som vårt göra någon propaganda för freden. Alla äro ense om, att vi icke vilja kasta oss in i några krigsäventyr, och man behöver icke övertyga svenska folket, säger man, om den saken. Det är nog alldeles riktigt. Men här är det icke fråga om detta. Här är det fråga om, att Sverige skall göra sin insats i en internationell samverkan, som går ut på att försöka i hela världen framkalla en stark opinion, framför allt inom de stora makterna, för freden och emot kriget. Det är också därför, som det betonats, att anslag företrädesvis bör beviljas åt sådana organisationer och sådan verksamhet, som stå i samband med dylika strävanden för övrigt i världen. Att bidra till ett sådant ändamål, som väl hör till de högsta syften, som kunna tänkas i politiken i våra dagar, är något som jag tycker att man icke bör undandraga sig, allra minst i ett fredstraditionernas land sådant som Sverige.

Jag ber således, herr talman, att i första rummet få yrka bifall till statsutskottets förslag, som i huvudsak överensstämmer med vad vi i vår motion ha yrkat. Skulle detta förslag icke ha några utsikter, så yrkar jag subsidiärt bifall till den av mig och herr Elof Andersson väckta motionens yrkande om ett anslag på 25,000 kronor, såsom i fjol.

Herr Pauli: Herr talman! Jag föranleddes att begära ordet av herr Löfgrens anförande och det yrkande han framställde. Jag måste säga, att jag blev ganska förvånad över båda delarna. Herr Löfgren ansåg, att utskottet här på något sätt varit missunnansamt mot den s. k. folkliga fredsrörelsen. Han tycks alltså ömma för just dessa fredsföreningar, liksom herr Lindhagen, men han drog en rakt motsatt konklusion. Kunde han icke få just de 25,000 kronor, som i fjol anslogos åt dessa fredsföreningar, så ville han totalt beröva dem varje anslag. Han begär »allt eller intet». Jag måste säga, att det är en ytterst egendomlig sorts välvilja mot den folkliga fredsrörelsen, som talar ur ett sådant resonemang.

Herr Löfgren instämde för övrigt i den kritik av Informationsbyrån, som här framställdes av hans excellens herr utrikesministern och andra talare från högersidan. Det har sagts, att denna byrå har varit verksam en alltför kort tid. Jag tror, att detta är ett föga hållbart skäl. Tiden är dock inte kortare, än att man fått ett ganska vidsträckt material att lägga till grundval för ett omdöme om byråns verksamhet. Detta omdöme har ju växlat högst betydligt, närmast beroende på bedömarens utgångspunkter. När vi från vår sida yrka ett särskilt anslag till Informationsbyrån, är det därför, att vi anse, att den på ett alldeles

Anslag till
fredsrörelsen.
(Forts.)

särskilt sätt motsvarar det syfte, som statsutskottet och motionärerna ha velat vinna med hela detta anslag. Detta syfte ligger icke i någon direkt fredspropaganda, utan i en upplysning, ett bibringande av sådana faktiska kunskaper, som äro av vikt för att bilda sig en föreställning i frågan om fred och krig i nuvarande tid.

Nu skifta ju synpunkterna på saklighet och objektivitet högst väsentligt. Det finns en tidning här i Stockholm, som särskilt har ägnat kritisk uppmärksamhet åt denna byrå, och i dag på morgonen har den förnyat sina angrepp mot densamma. Tidningen har numera lagt kritiken på den bogen, att den icke så mycket kritiserar *innehållet* i de av byrån lämnade upplysningarna, som fastmera *urvalet* av dessa upplysningar. Den tycks anse, att det är felaktigt av en informationsbyrå i fredsfrågor att huvudsakligen utvälja ett sådant material, som verkligen berör fred och avrustning. Skulle man tillfredsställa den sortens kritik, finge man väl uppdelat byråns verksamhet i två hälfter, den ena hälften inriktad på fredens område och den andra på krigets område. Det är möjligt, att man då skulle kunna tillvinna sig erkännande för objektivitet även från det hållet. Jag kan icke finna annat, än att en kritik sådan som denna är ganska orimlig och vilar på en allt annat än saklig grund.

Den av mig här åsyftade artikeln slutar med att som ett mönster för saklig och objektiv upplysning framhålla professor Östen Undén. Jag vill på det varmaste instämma i detta. Vi ha säkert icke någon person i detta land, som bättre förtjänar att framställas som ett föredöme i det avseendet än professor Undén. Men kritikern tycks inte ha observerat, att professor Undén har ställt den eminenta auktoritet, som han på detta område förfogar över, såsom stöd just för Informationsbyråns verksamhet — han tillhör nämligen dem, som skrivit under det upprop, vilket manar till att stödja byråns arbete.

En annan liten egendomlighet har redan berörts av herr Rosén. Den gäller hans excellens utrikesministerns förklaring, att den hittillsvarande verksamheten icke bara varnar för att ge byrån statsunderstöd, utan rent av »påbjuder» att icke göra det. Man blir verkligen ganska förvånad, när man erinrar sig, att en av de allra senaste livsyttningar, som byrån givit ifrån sig, är publicerandet av hans excellens utrikesministerns tänkvärda anföranden nere i Genève. Är det verkligen hans mening, att sådant skall anses diskvalificerande för byråns verksamhet?

Beträffande herr Lindhagens misstankar, att majoriteten i utskottet haft några svarta avsikter i bakfickan att så att säga »konservera» den folkliga fredsrörelsen, så tror jag, att herr Lindhagen vid närmare eftertanke måste se sig föranlåten att taga tillbaka en sådan beskyllning. Den folkliga fredsrörelsen får ju, även om utskottets yrkande går igenom i den form det här föreligger och om vi frånse fjolårets belopp, mer än den någonsin förut har haft i statsanslag i detta land. Jag tycker inte, att det finns skäl att stiga upp och häckla ett utskott, som visar så pass god vilja att tillgodose de olika riktningarna inom vår fredsrörelse. Men jag tycker, att även herr Lindhagen borde kunna ha förståelse för den synpunkten, att när man skall söka få de svenska statsmakterna med på ett anslag av denna art, så kan det icke komma i fråga att få dem med på just den sorts fredsrörelse, vilken, som det så vackert hette i herr Lindhagens anförande, undviker »det tjocka vattnet av måttfullhet och saklighet». De svenska statsmakterna ha tvärtom alla skäl att befrämja just dessa egenskaper, saklighet, måttfullhet och objektivitet, även om de icke skulle tilltala herr Lindhagens temperament. De mera passionerade formerna av fredspropaganda komma säkert ändå till sin rätt utanför ramen av den statsunderstödda upplysningsverksamheten.

Om man beaktar de synpunkter, som här ha framställts, och med hänsyn till att utskottets ståndpunkt föranlett angrepp både från högerhåll och från mera

avancerat fredsivrande håll, så tror jag, att utskottets förslag kan anses representera en god och praktisk medelväg. Det är min uppfattning, att man verkligen skulle ge ett betydelsefullt handtag åt fredsupplysningen i detta land, och därmed även åt fredsupplysningen ute i det större internationella sammanhanget, om kammaren här biträdde utskottets förslag. Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till detsamma.

*Anslag till
fredsrörelsen.
(Forts.)*

Herr Boberg: Herr talman! Jag har varit en varm och uppriktig fredsvän ifrån min ungdom, och jag är det i dag i ännu högre grad än någonsin. Jag önskar, att både jag själv och vi alla måtte få njuta av freden i så hög grad som möjligt och att vår nation och hela världen måtte omslutas av fredens band.

icke förty är jag i likhet med den frisinnade herr Jansson i Edsbäcken ganska betänksam mot att rösta för det föreliggande förslaget. Han röstade emot det — som bekant — härom året och angreps därför i pressen, men han försvarade sig med att säga, att han inte tyckte, att det var någon idé att bevilja 130 miljoner till försvaret, men sedan anslå en summa för att bryta ned detta försvar med. Det ena stred emot det andra. Nu kan fredspropaganda bedrivas på ett sådant sätt, att den ställer till mera villervalla än den gör nytta, och så har nog också skett vid ett och annat tillfälle. Detta har gjort, att det blivit mycket strid om denna fråga i tidningspressen och människorna emellan i vårt land. Vår nation är en fredlig och fredsälskande nation, det ha vi visat vid många tillfällen och på många olika sätt. Regeringen, diplomaten, pressen, riksdagen, folket i allmänhet — alla äro vi inställda för freden, och jag förstår icke, varifrån våra dagars fredsvänner få den tanken och intrycket, att det här föreligger någon större fara för krig.

Det finns intet krigsparti här i landet. Jag har inte träffat någon människa, som inte är fredsvänlig. Om man då ropar på krigsfara och nödvändigheten av att arbeta mot kriget, har detta den följden, att en hel del utlänningar lätt få den tanken om oss svenskar, att det i alla fall måste finnas ett parti inom landet, som önskar krig och ivrar för krig. Så är icke förhållandet, det veta vi alla. Men vi ha sett av tidningspressen, att sådana förmodanden ha uppenbarat sig här och där i utlandet. Detta åstadkommes just genom denna fredspropaganda och denna fredsrörelse, såsom den understundom bedrives.

I stället för att använda så mycket pengar till en fredsrörelse, som jag på grund av ställningen anser tämligen överflödigt, skulle jag önska, att det anslages medel till en *inre* fredsrörelse, som kunde åstadkomma fred mellan svenskarna själva. Ty, som vi veta, slåss de ganska tappert på gator och torg, vid bussar och byggen, och de ådagalägga därvid en våldsamhet, som man kan bäva för. En sådan fredspropaganda behövde bedrivas här i landet, och jag tror, att herr Nilsson borde känna sig särskilt intresserad för detta fredsarbete. Om det gällde anslag för ett sådant ändamål, skulle jag med glädje, herr talman, skänka min röst åt förslaget.

Fröken Hesselgren: Herr talman! Jag begärde ordet med anledning av herr Löfgrens anförande. Jag behöver emellertid nu icke upptaga till bemötande vad han sade, det har redan blivit bemött, men den senaste ärade talaren har föranlett mig att ändå säga några ord.

Fredsrörelsen är icke beroende av, om den får anslag eller icke anslag här i dag. Den rullar oemotståndligt fram, därför att den bottnar i den fasa, som den nuvarande mänskligheten har känt inför vad den har fått genomgå.

Jag menar, att den under alla förhållanden går fram, men det är ett statsintresse att se till, hur den går fram. Det är på den punkten, som man måste vara klar, när man går att rösta, om staten skall ge eller icke ge anslag till

Anslag till
fredsrörelsen.
(Forts.)

fredsrörelsen. Vad gör staten genom att ge ett sådant anslag? Jo, den gör det möjligt för de olika fredsrörelserna att få vederhäftiga upplysningar. Man måste komma ihåg, att vederhäftiga upplysningar kosta pengar. De äro icke att taga ur var mans ficka. Det är inte bara att gå ut och hålla föredrag — driven av sin entusiasm, man är därför icke vederhäftig. Man måste ha något att bygga på, och sådana saker kostar det pengar att få.

För att en fredsrörelse skall bli vad den bör bli, måste den vara internationellt betonad, och det kostar också pengar. Fredsorganisationerna behöva stöd för att kunna ordna ett internationellt samarbete. Just alla de, som äro rädda för vad som kallas för ett isolerat framgående, när det gäller avrustning eller nedrustning eller vilka olika grenar av denna sak det än gäller, skola komma ihåg, att det är genom internationellt samarbete, som man kan undvika ett sådant isolerat uppträdande. Ju mera de olika länderna ha tillfälle att på dessa punkter konferera och samarbeta, desto större utsikter har man, att Nationernas förbund skall nå fram till något resultat, när det vill försöka få till stånd en gemensam aktion. En sådan gemensam aktion kan icke komma till stånd såvida det icke sker ett långsamt uppbyggande arbete i de olika länderna, och detta uppbyggande arbete måste ske icke isolerat utan genom allas samverkan.

Fredsrörelsen måste alltså vara vederhäftig, och den måste vara internationellt inriktad, och däri ligger statens intresse. Staten kan därvidlag inte hjälpa på annat vis, såvitt jag förstår, än genom att ge medel till dess verksamhet. Att man i statsutskottet icke kunnat få igenom den begäran på 100,000 kronor, som har framställts från två motionärer, är kanske inte så märkvärdigt, om vi tänka på, hur oerhört segslitet det varit att få någonting alls till denna rörelse. Jag tycker ändå, att det visar, att vi äro inne på rätt väg, då man efter det genombrott, som skedde förra året, i alla fall i statsutskottet har lyckats få en majoritet för en höjning av det anslag, som då gavs.

Vi skola sedan icke strida om, huruvida statsutskottets utlåtande är lagt på det rätta sättet eller om det bör sägas ifrån, att *en* organisation skall få en viss summa och en annan organisation en annan summa. Det är en detalj. Det viktiga är, att staten än en gång visar, att den känner ansvar för dessa rörelser och ger anslag till dem, och det är därför, herr talman, som jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Olsson, Olof: Herr talman! Det anslag i och för upplysningsverksamhet för freden, som riksdagen beviljade i fjol, måtte ha verkat chockerande på vår ärade utrikesminister — ja, så chockerande, att han i propositionen till årets riksdag inte kommit sig för att säga någonting om detta anslag. Och de ärade reservanterna i statsutskottet tyckas ha smittats av denna försagdhet, ty de ha heller inte kommit sig för att säga någonting om anslaget. I reservationen tåga de i anslutning till utrikesministerns tystnad. Men när man nu här i dag av en eller annan anledning både från regeringsbänken och annanstans ifrån känt sig förpliktad av att utlåta sig, har man spelat på ett par tämligen slaka strängar. Den ena är den, att ett anslag av denna beskaffenhet är onödigt — överflödigt, som vår ärade utrikesminister uttryckte det — och den andra är, att det kan ha mycket skadliga följder.

Jag ber, herr talman, att få säga några ord om det sista först. Det skadliga skulle ligga däri, som det framhållits, att fredsrörelsens tendens är försvarsnihilistisk och att således resultatet till sist inte blir någonting annat än att vårt försvar brytes ned. Jag förstår mycket väl denna sista synpunkt, när jag hör varifrån den kommer. Det är nämligen en gammal käpphäst, som man på högerhåll ridit i alla väder, att en verklig fred inte vinnes på något annat sätt än genom krig och att den, som inte är ute och slåss då och då, aldrig egent-

ligen får någon ro. Följaktligen måste ett folk alltid stå i vapen; det måste alltid vara redo att slåss, och det måste alltid *vilja* slåss.

*Anslag till
fredsrörelsen.
(Forts.)*

Nu är det onekligen på det viset, att den fredsrörelse, som jag anslutit mig till — inte som medlem men som jag andligen anslutit mig till — inte kan dela dessa synpunkter. Tvärtom, den måste oblidkeligen förfölja dem. Det har nämligen visat sig, som den förste ärade talaren i dag för utskottsmajoriteten framhöll, att vapen och rustningar äro ett mycket bräckligt trygghetsmedel och att man följaktligen måste söka sig andra vägar för att vinna den trygghet, som man omsider vill nå. I så måtto är och måste all fredsrörelse vara försvarsnihilistisk. Och då Nationernas förbund, som man velat trygga sig till, i sitt innersta ingenting annat syftar till än att bryta sönder vapnen, så är Nationernas förbund försvarsnihilistiskt. Ja, till och med Kungl. Maj:t, som i dag från regeringsbänken försvarade och rekommenderade anslagen till de föreningar, som upplysa om Nationernas förbund, har också fått en släng av denna försvarsnihilism. När därför människor uppträda och säga, såsom herr Boberg, att de äro ivriga fredsvänner alltifrån födelsen, men ändå förebrå den svenska fredsrörelsen och fredsrörelsen överhuvud taget för försvarsnihilism, då måste jag säga, att dessa ärade medmänniskor säkerligen ha mycket litet reda på vad de egentligen äro i detta stycke.

Man säger, att detta är då en besynnerlig historia. Här talar man om fredspromaganda, men vad skall fredspromagandan tjäna till här hemma hos oss? Vi äro väl inte krigiska? Vi gå ju tvärtom som snälla får bland vargar. Nej, men utomlands, hos stormakterna, där kan det minsann behövas.

Vi offra årligen 150 miljoner ungefär på det s. k. försvaret. Den där siffran säger ju i och för sig inte så mycket, men tittar man på kantrubrikerna i fjärde huvudtiteln, så förstår man en del. Och roar man sig med att tänka över fjärde huvudtiteln roll i samhället, så märker man tämligen snart, att den åtminstone inte står i fredens tjänst. Vi behöva bara tänka på de ekonomiska faktorer, som här spela in, de tusentals ekonomiska intressen, som knyta sig samman till ett nät, som spänner över hela landet. Eller tänka på den systematiska förgiftning av ungdomens psyke, som månad efter månad, år efter år, generation efter generation äger rum. Man bär väl inte vapen för ingenting, och man övar sig väl inte i vapen för ingenting? Det är väl någon mening med det? Och den meningen är uppenbarligen inte att hjälpa medmänniskorna att bära livets bördor. Nej, fjärde huvudtiteln återspeglar ett maskineri, som i hög grad verkar i krigets tjänst. Och denna militaristiska propaganda är så mycket mera djupgående och så mycket mera farlig, som den å ena sidan vädjar till den mänskliga egennytan och å andra sidan till ett sinnelag, som minsann redan i förväg är inställt på det krigiska. Jag menar därför, att vi behöva en verkligt grundlig och energisk fredsagitation bara för att hålla fjärde huvudtiteln i styr.

Men det finns viktigare saker. Jag tror, att det är riktigt, när man säger, att de gamla fredsföreningarna inte helt kunna dra sig undan den beskyllningen, att de varit väl mycket ideologiska. Det är klart, att det är bra att predika *mot* kriget, och det är säkerligen ändå bättre att tala *om* kriget, så att människor få reda på, att krig inte är detsamma som en vaktparad. Men bakom krigets ohyggligheter ligga krigets orsaker, och jag tänker, att det är mera nödvändigt, att man vänder sig mot dem. Det är inte på det viset, att det är de fjorton dagarna före ett krigsutbrott, som är orsak till kriget. Det är inte de mer eller mindre stora diplomatiska förvillelseerna före krigets utbrott, som äro de avgörande orsakerna. Nej, dessa ligga åtskilligt mycket djupare.

Jag såg i går, att vår ärade utrikesminister, som tyvärr inte är närvarande här i kammaren just nu, hade hållit ett stort tal, som i hög grad sysslade med nationalism och internationalism. Bland andra saker och ting, han där yttra-

Anslag till
fredsrörelsen.
(Forts.)

de, var, att »det rätta förhållandet mellan det nationella och det internationella skulle kunna karaktäriseras så, att vi böra behandla vårt eget land så som en öm son sin moder, men i förhållande till andra länder kunna vi följa föredömet av en gentlemans sätt att behandla sina medmänniskor». Och han sade på ett annat ställe, att »vår första plikt är mot vårt fosterland», men att »det företräde, som således gives åt vår nationella förpliktelse, innebär dock icke, att vi skulle äga rätt att låta den nationella egoismen bestämma våra handlingar». Jag har en liten, mycket liten anmärkning att göra mot det jag först läste upp. Det förefaller mig vara litet svårt för en man att behandla sitt fosterland som en öm son sin moder. Man får nog vara en mycket stor man i så fall — säkert av några gånger övernaturlig storlek. Men det där om den nationella egoismen tror jag berör en av kärnpunkterna i den fråga, som vi för närvarande behandla. Det ser nämligen ut, som om ett folk lika väl som den enskilde skulle å ena sidan ha ett stort behov att vilja sköta sig självt och sina egna angelägenheter och å andra sidan ett lika stort behov att vilja göra sig gällande. Med detta följer naturligtvis, att man inte tycker om, att någon annan blandar sig i ens angelägenheter, eller att någon står i vägen och hindrar, där man vill komma fram. Det är denna sida av det som vi i dagligt tal kalla för patriotism, som jag förmodar vår ärade utrikesexcellens menar, när han talar om den nationella egoismen. Denna patriotism kan vara en kraft till stora ting — för den händelse den är kultiverad. Men den kan nog också vara motsatsen. Man kan inte undgå att lägga märke till, hur patentpatriotiska människor ha den farliga vanan att tycka, att ens eget land egentligen inte har några större lagliga, moraliska eller kulturella förpliktelser gentemot andra länder. »Right or wrong my country.»

Jag är verkligen nyfiken, herr talman — detta inom parentes — att få veta, huruvida man på visst håll betraktar detta som en dålig vana, som bör förföljas och utrotas, såsom vi i fjol fingo höra, att man bör förfara med kannibalismen, därest den skulle uppträda — något som jag i så fall hoppas måtte bli rätt sporadiskt — eller om man skall betrakta det som en plikt, genom vars försummande man egentligen ingenting annat visar än en omanlig självuppgivelse? Det är nämligen så, att ens egna försyndelser på detta område göra en rätt misstänksam, och ens okunnighet om världen — om människorna, rättare sagt — ökar denna misstänksamhet och misstro, och då blir det ofta och för många en patriotisk plikt att betrakta alla andra människor av andra nationer som mer eller mindre stora skulmar och illgärningsmän — naturligtvis i många nyanseringar.

Nu är min uppfattning den, att på detta område finns det ett verkligt rikt fält för upplysningsverksamhet. Vi måste lära oss känna andra folk och nationer, deras förhållanden och intressen. Vi måste lära oss känna våra egna förhållanden och intressen. Vi måste lära oss att räkna med, att det finns andra intressen, som äro fullt lika legitima som våra egna, och att således ett annat folk inte nödvändigtvis traktar efter att skada oss eller att förolämpa oss, när man ser på våra förhållanden på ett annat sätt än vi själva se på dem. Jag menar således: vad vi behöva, det är en nationalistisk avrustning, för att använda ett ord, som tydligen kan brukas i många vändningar.

Jag förstår mycket väl, att det är föga givande att stå och tala om dessa ting så här i allmänna ordalag, och jag följer ju bara med strömmen. Men jag stödjer det förslag, som nu ligger före — och jag skulle stödja motionen, om det finnes någon möjlighet att få den igenom — därför att jag vill ha en verklig folkresning mot kriget och krigets orsaker. Jag vill ha en upplysningsverksamhet, som röjer bort den okunnighet och de fördomar, som frodas överallt i världen på detta område. Och jag har sett så mycket och varit alltför intimt med i så mycket, att jag vet, att en sådan upplysningsverksamhet behö-

ves här i vårt land lika väl som i alla andra länder. Genom att stödja detta ärende vill jag också bidra till, att det må växa fram bland oss och människorna över allt ett internationellt sinnelag, som för vårt vidkommande bryter ner det nationella okynnet utan att därför skada den nationella kraft, som är vår styrka och särmärke och så mången gång också vår stolthet.

*Anslag till
fredsrörelsen.
(Forts.)*

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Häri instämde herrar *Sandegård, Sandén, Norling, Åström* och *Björck*.

Herr **Hammar skjöld, Hjalmar**: Herr talman, mina herrar! De två sista talarna, i all synnerhet den allra sista, ha med all önskvärd tydlighet — jag skulle till och med vara frestad att säga med mer än önskvärd tydlighet — givit till känna, vad man egentligen menar, när man här talar om en objektiv och saklig upplysning. Redan förut var det nog mer än en, som hade klart för sig, att ett bifall till utskottets förslag i detta ärende kommer — och icke med orätt — att uppfattas såsom ett premierande från riksdagens sida av den pacifistiska agitationen och av de pacifistiska agitatorerna, men efter de nyssnämnda anförandena kan det icke gärna hos någon finnas något tvivel om, att vad det här är fråga om är pacifistisk propaganda. Och eftersom en utgift dock är en utgift och vi som bekant allihop äro besjälade av sparsamhet, när det gäller statens medel, så frågar man sig: Behöves verkligen en dylik utgift?

Det har redan sagts, och jag skall endast i korthet antyda det, att en sådan fredspropaganda är synnerligen överflödig i Sverige, i ett land, som sedan mycket mer än hundra år städe levat i fred och efter vad folk anser övervunnit även ganska starka frestelser att avvika från sin fredspolitik. En grundläggande omständighet för undvikande av krig är ju slutandet av skiljedomsavtal. I avseende på slutandet av skiljedomsavtal intager Sverige en av de främsta platserna, och vi erinra oss nog allesammans, att under de sista åren har Sverige underskrivit förbehållslösa skiljedomsavtal, som skulle förplikta Sverige att, i händelse en ny eller, vi kunna säga, förändrad granne skulle fordra det, underkasta besittningsrätten till hela provinser skiljedom.

Jag delar herr Bobergs mening, att om det behöves någon propaganda för fredligt sinnelag, skulle det nog bättre behövas på ett annat område, där det skulle kunna vara skäl att lära folk, att det icke är några goda medel att misshandla och svälta ut i ekonomiskt avseende oliktänkande, och där det också har betecknats som ett slag i ansiktet, en utmaning, när det upprättades en rättsordning för att slita uppkommande tvister.

Nu har på senare tider propagandaverksamheten för freden i rätt hög grad gått ut på att framhålla krigets rysligheter. Jag skulle för min del tro, att den sortens agitation är om möjligt ännu mindre nödvändig. Får jag döma efter mig själv, har jag aldrig någonsin ett ögonblick betvivlat, att krig är något synnerligen ohyggligt och svårt i flera avseenden. Man får nu inte överdriva, såsom sker — ja, man överdriver icke absolut, visst inte, men relativt, när man vill framställa det så, som om krigets rysligheter hade uteslutande ökat på sista tiden. Det är icke fallet. I vissa hänseenden ha de ökat, i andra ofta minskats. Tänka vi bara tillbaka, inte så många tiotal av år, till den tiden, då hela arméer sjuknade i rödsot utan att få läkarvård, då kirurgien låg i sin linda, så att de flesta sår medförde farliga förvecklingar, till och med döden, då tjänsten för framförande av livsmedel och andra förnödenheter var så gott som obefintlig, så får man ju erkänna, att det fanns obehagligheter förr i världen också, till och med i ganska ny tid. Om en sak, vilken enligt min uppfattning ligger i öppen dag för var och en, behöves det verkligen inte någon upplysningsverksamhet, ty det förstår var och en, som har

Anslag till
fredsrörelsen.
(Forts.)

aldrig så litet förstånd, att krig är med ett alldeles för mildt uttryck något mycket obehagligt för dem, som äro med om det.

Nu gäller det således i själva verket en propaganda för avskaffande av krig. Ja, men är det bara fråga om att avskaffa vad som kallas för krig, är det inte så synnerligen mycket värt. Krig uppkommer endast, om den ena parten kallar det för krig och den andra också anser det för krig och försvarar sig. Annars använder man mycket vackrare ord, sanktion eller exekution eller till och med pacifiering, med fredens heliga namn i benämningen. Envar av oss har nog hört talas om, hur det gått till vid pacifiering, t. ex. när Ryssland pacificerade Polen efter 1863 års uppror eller när Turkiet pacificerade Armenien. Så att namnet hjälper icke så mycket. En pacifiering kan vara lika obehaglig som någonsin ett krig. Det är inte mycket värt att avskaffa kriget som namn. Jag erinrar mig en gång, när jag var med vid stiftande av en svensk kriminalistförening — ja, jag blev aldrig ledamot av denna förening — då det uppträdde en känd advokat och hemställde, att vi skulle vara med om att avskaffa »de fula orden» brott och straff. Det är naturligtvis en mycket enkel sak att avskaffa brott och straff genom att avskaffa benämningarna, och lika enkelt att avskaffa krig genom att kalla det pacifiering eller exekution eller sanktion eller dylikt.

Nu förstår jag emellertid, att det är inte bara det, som det här är fråga om, utan det är också fråga om att avskaffa de hemska saker, som tima i krig, och det mest probata medlet skulle ju vara att inte göra motstånd. Det ligger nära till hands att anföra en »objektiv upplysning», som den ifrågavarande fredsbyråns föreståndare lämnat i en uppsats, där han framhåller vapenlöshetens fördelar och även omtalar, att om också ett land skulle råka ut för att bli ockuperat av ett främmande folk, medför detta inte så mycket obehag, ty det går över. Ja, det är naturligtvis rätt. Det går över, fast det kan dröja några hundra år. Emellertid är det de svåra, hemska och ohyggliga saker, som inträffa i krig, som man vill komma ifrån. Men även i fråga om detta finns det ett mycket enkelt och probat medel, om man till vilket pris som helst vill undvika det. Det är bara att helt enkelt inte göra motstånd utan låta andra få sin vilja fram. Även här kan man åberopa något i viss mån motsvarande på straffrättens område. Det finnes ett mycket enkelt sätt att avskaffa inbrottsstöld. Att laga så, att det aldrig blir några inbrottsstölder mera, vore ju synnerligen önskvärt. Det är bara att ta bort alla lås, ty sedan blir det inga inbrott. Man kan säga: Inbrottsstöld är blott ett tarvligt brott, det riktar sig bara mot egendom. Men då skall jag ta ett annat brott, som inte riktar sig mot egendom och som enligt mitt förmenande hör till de svåraste brott, som existera, nämligen våldtäkt. Det finns ett mycket enkelt sätt att avskaffa våldtäkt. Det är bara, att vederbörande inte gör motstånd utan samtycker. Det är sådana metoder, som rekommenderas av den pacifistiska rörelsen. Den pacifistiska rörelsen rekommenderar att undvika krig och krigiska handlingar genom att ta bort alla lås och samtycka till vad som än kommer att fordras av oss. Därigenom skulle man undvika, att det bleve sådana våldsamheter, som eljest kunde bli följden.

När det nu, icke minst genom det sist hållna anförandet, blivit klart, vad det här egentligen gäller och vad ett bifall till utskottets förslag skulle komma att innebära — jag vill tillika erinra att fröken Hesselgren med stor tydlighet framhöll, att det icke stannar vid det nu föreslagna utan kan bli mera en annan gång — föranledes jag, herr talman, att yrka bifall till reservationen.

Herr Bergman: Herr talman! Det var med intresse man lyssnade till herr Olof Olssons och herr Hjalmar Hanmarskjölds anförande. Det är olika principiella ståndpunkter, som i dessa bägge uttalanden kommit fram, och det

är alltid intressant att höra män med kunskap och övertygelse klart och tydligt utveckla sina åsikter i en så viktig fråga, som denna är. Men jag har den känslan, att det ändå bör tilläggas något ytterligare, för att denna sak skall vara fullt klar för kammaren.

*Anslag till
fredsrörelsen.
(Forts.)*

Här har sagts, att man begär anslag för att bryta ned vårt militära försvar, och man framställer det som en orimlighet att anslå medel till militärt försvar å ena sidan och å andra sidan anvisa medel till att bryta ner och undergräva samma försvar. Enligt min mening är det ingalunda fråga om detta. Vi ha ett militärt försvar. Varför ha vi det? Därför att andra nationer icke äro beredda eller villiga att avrusta. Så länge de inte vilja vara med om det, anser man sig inte kunna avrusta isolerat. Därför har man ännu ett militärt försvar — att det behöves en ordningsmakt för upprätthållande av den inre ordningen är en annan sak, som vi ej ha anledning att här behandla. Men skulle det behöva ligga någon motsättning i att anslå medel till ett såsom ännu nödvändigt befunnit försvar, i den mån vi ha råd därtill och omständigheterna ge vid handen, att det är erforderligt, och att samtidigt anslå medel till en objektiv och saklig upplysning om freds- och krigsförhållandena i världen och om utsikterna att komma fram till ett bättre tillstånd i detta avseende? Det är *detta*, som det är fråga om. Vi äro väl alla ense om, att ett militärt försvar, även om det vore mycket starkare än vårt nuvarande — det ha de militära experterna ådagalagt många gånger — icke är tillräckligt för att garantera oss fullständig säkerhet. Under sådana förhållanden är det tydligt, att vi vid sidan av försvaret måste söka även på andra vägar bidraga att öka vår trygghet, och vad finns det för annan väg, än att bidraga till de strävanden ute i världen, som gå ut på att åstadkomma en allmän europeisk opinion och så småningom en hel världsupinion mot kriget. Det är detta, som saken här gäller.

Nu säger man: sådan opinionsbearbetning behöva vi icke i Sverige. Det må vara i viss mån sant, men det behöves i världen i övrigt, och med den solidaritet, vari folken för närvarande stå till varandra, är det nödvändigt, att även de små nationerna, om det också icke behöves inom deras egna gränser, bidra till att främja denna utvecklingsgång ute i världen.

Jag vill ännu en gång erinra om — det har redan sagts här förut — att det just är fråga om sådana organisationer och strävanden, som ha internationella förbindelser och internationell verksamhet, alltså sådana, som bidra till att skapa och underhålla en internationell fredsopinion. I första rummet bland dem, till vilka regeringen i fjol, sedan riksdagen för här ifrågavarande ändamål beviljat 25,000 kronor, anslog medel, står Svenska kommittén av världsförbundet för mellanfolkligt samförstånd genom kyrkosamfunden. Den fick 4,500 kronor. Om jag ej misstar mig, står ärkebiskop Söderblom i spetsen för den organisationen, och det är många andra aktade och vederhäftiga personer, som äro med i denna rörelse. Anser man verkligen, att dessa strävanden genom kyrkosamfunden skulle vara någonting, som icke förtjänar understödjas? Kyrkosamfunden ha ett stort inflytande på folkens etiska opinionsbildning och därmed även i fråga om fred och krig. Det vore till och med önskvärt, om något större anslag kunde givas åt denna institution, som säkerligen icke skulle missbruka det. På samma sätt förhåller det sig med flera andra sammanslutningar.

Nu kanske herrarna säga, att det nog kan vara bra, om ärkebiskop Söderblom för sina fredssträvanden får något att röra sig med, men det finns andra, som äro fula fiskar. Jag vill då erinra om, att vi säga i vår motion, att vi »i Kungl. Maj:ts alltjämt förutsatta prövning av behovet och kvalifikationerna hos de sammanslutningar, som kunna göra anspråk på understöd, se en garanti för, att inga medel användas till ovederhäftig eller eljest olämplig pro-

Anslag till
fredsrörelsen.
(Forts.)

paganda». Vi ha verkligen det förtroendet för hans excellens utrikesministern, att han icke anslår medel till ovederhäftig eller olämplig propaganda. Jag tycker icke, att man behöver hysa några farhågor i detta hänseende.

Hela världen eggas för närvarande av tidshändelserna att tänka på dessa frågor. Det finnes väl ingen fråga, som har större politisk betydelse för hela världen än frågan om på vad sätt man skall kunna åstadkomma ett tryggare fredstillstånd. Men för att kunna komma någonstans måste man ha ett klart vetande om faktorerna i fråga om krig och fred, annars famlar man i mörkret. Det är icke fråga om annat än att bidra till att främja en objektiv upplysning i detta avseende. Det är icke fråga om någon propaganda för en isolerad svensk avrustning eller för att på ett olämpligt och ovederhäftigt sätt driva upp någon samhällsskadlig opinion, utan det är just fråga om en saklig och objektiv upplysning om freds- och krigsförhållandena i syfte att bidra till den allmänna eftertanken och till skapande av en internationell fredsoption.

Jag kan under sådana förhållanden icke alls finna, att det är riktigt resonerat, då man säger, att det är orimligt att upprätthålla ett militärt försvar och att samtidigt anslå vissa medel för här angivna ändamål.

I detta anförande instämde herr *Andersson, Elof*.

Herr Olsson, Olof: Det anförande, som herr Hammarskjöld höll här nyss, sönderföll, herr talman, i två delar, av vilka den ena delen föll i sänder för sig alldeles särskilt — jag menar den delen, som handlade om inbrott och våldtäkt. I den mån, som jag kunde uppfatta den delen av hans anförande som det låg något verkligt allvar i, förstod jag, att vi båda representera vitt skilda världar. Jag är nämligen ingen tvivlare på detta område. Jag vill någonting, och jag anser, att det, som jag för min del strävar efter, ligger inom räckhåll. Det har predikats, och det predikas fortfarande, att krig är nödvändigt, och vi ha också fått krig, och så länge den uppfattningen varar, få vi krig. Jag menar, att vi måste vända om. Och om och när människorna hunnit dit hän, att de *vilja* freden och tro på freden — då kommer också freden.

Herr Lindhagen: Jag skall bara gent emot herr Pauli, som icke kunde förstå, att man ej var nöjd med utskottsmajoritetens utlåtande, återgiva följande yttrande, som är uttryckt här i handlingarna.

Uti den av herr Johan Nilsson i Malmö väckta motionen, i vars syfte några andra av kammarens ledamöter bl. a. Pauli instämt, står det i motiveringen, bland annat, följande: »Vid fördelningen av fjolårets anslag visade det sig, att beloppet 25,000 kronor var alldeles otillräckligt för fyllande av de olika fredsorganisationernas behov.» Sedan kommer ett specificerande av denna otillräcklighet.

Vad säger nu statsutskottet om den saken? Jo, utskottet säger: »I fråga om anslaget till övriga fredsorganisationer, som provas bära komma i åtanke, har utskottet ej velat bestrida, att det för innevarande budgetår beviljade anslaget av 25,000 kronor kan vara till fullo motiverat.» »Då emellertid», säges det vidare, »utdelningen av anslag år 1929 mera hade försökets karaktär och åtminstone i ett fall berörde ett tillfälligt ändamål, har utskottet funnit anslaget i denna del kunna begränsas till 17,000 kronor.»

Herr Pauli bör söka anstränga sig att förstå, att det finnes personer, som i ett utskott icke skulle kunna vara med om en så formulerad kompromiss, som är den rena utarmningen av ens eget medvetande.

Herr Olof Olsson använde och kastade in i debatten ett föraktat och förbitsett ord, då han talade om krigets orsaker. Medan jag satt här och blåddrade för fyra minuter sedan, delades ut till mig konstitutionsutskottets fem utlåtanden.

den i anledning av väckta motioner av herr Lindhagen om Kelloggspakten och folkförbundsakten. Det är nämligen så, att Kelloggspakten ansetts ha, och enligt min uppfattning också har, kastat in i världen ett moraliskt memento för folken och staterna, och nu har man funnit, att folkförbundsakten icke är så moralisk, att den kan anses stå i överensstämmelse med Kelloggspakten, och därför har man gjort — vad för slag? Jo, man har satt till en kommission av elva jurister för att sköta om den där saken och söka åstadkomma någon överensstämmelse, alldeles som man inom folkförbundet tillsatte en kommission av bara militärer för att pröva möjligheterna att minska rustningarna. Då man sätter militärer och jurister till trädgårdsmästare i fredens örtagård för att hävda de moraliska värdena, är verkligen folkförbundet ännu i sin barn-dom, och det dröjer åtskilligt, innan vi kunna helt kasta oss i armarna på det samma.

*Anslag till
fredsrörelsen.
(Forts.)*

Nu har man emellertid sagt, att det är så många moraliska värden, som stå på spel. Böra vi då icke, liksom vi låtit 1734 års lag undergå en allmän revision för att följa med sin tid, också låta folkförbundsakten undergå en allmän revision? Det har påpekats i motionens motivering, som icke synes i betänkandet och icke läses av kammarens ledamöter, ty de ha icke tid att gå till motionen, huru betydelsefull saken än är. Utskottet har emellertid enhälligt, utan meningsskiljaktighet, i motiveringen lämnat motionerna utan avseende.

Sedan är det en annan moralisk sak, att folkförbundsakten bör kompletteras med bestämmelser mot det ekonomiska kriget mellan stater och att särskilt dumping bör betraktas som en förbrytelse. Det behövs icke, säger utskottet — ty den saken kommer i alla fall under övervägande — vilket den icke gör.

Vidare har en av mig väckt motion om folkförbundsaktens komplettering, genom den moraliska fordran från Kelloggspakten, att en fullständig avrustning främst skall vara förbundets mål, av utskottet lämnats utan avseende.

Sedan har i en motion yrkats, att folkförbundsakten i nämnda moraliska syfte skall upptaga ett erkännande av nationernas självbestämmingsrätt i alla världsdelar. Även denna motion har av utskottet lämnats utan avseende.

Slutligen har en av mig väckt motion om att folkförbundsakten i samma moraliska syfte bör kompletteras med betonande, att antagandet av ett världsspråk är ett oavvisligt mål för fredsrörelsen, av utskottet lämnats utan avseende.

Då utskottet förut använt tre rader på att lämna sådana kätterska åsikter utan avseende, har jag hemställt till utskottets ordförande och till en inflytelserik utskottsmedlem av andra kammaren att utskottet, vilken mening det än hyser, ville i utlåtandet diskutera dessa frågor sakligt och ingående, så att man får veta vad det egentligen rör sig om. Det har resulterat i, det erkänner jag, att utskottet verkligen skrivit en halv sida om varje motion, men det mesta upptages endast av premisser för att introducera kammarens ledamöter i ärendena, och sedan är det fortfarande bara två eller tre rader för den verkliga motiveringen.

Jag menar, att, då fredsrörelsen ännu till den grad befinner sig i sin linda, att sådana frågor icke ens diskuteras, är det för mig synnerligen angeläget, att de folkliga fredsrörelserna — de enda, där man kan väcka sådana frågor och få dem uppmärksammade — få ett anslag för att fullgöra sin mission. Jag är icke övertygad om, att den nya informationsbyrån kommer att intressera sig för dessa saker. Den har visserligen här rekommenderats såsom en synnerligen vederhäftig byrå, då den publicerat ärkebiskop Söderbloms uttalande och excellensen Tryggers tal i Genève. Jag hoppas, att Matilda Widegren, som sitter där uppe på läktaren, skall taga itu med byrån och låta mina farhågor komma på skam.

För övrigt råder ju här en kamp mellan militarism och pacifism, det är all-

Anslag till
fredsrörelsen.
(Forts.)

deles klart, och därför förstår man, att man icke förstår varandra. Men jag vill fästa den konservativa sidans uppmärksamhet på, att ni för länge sedan började bevilja rikliga anslag till en annan upplysningsverksamhet, som helt och hållet strider mot er egen dagspolitik, nämligen rörande folknykterhet, utmynnande i det så kallade spritförbudet. De flesta ledamöter, som eljest icke äro intresserade för spritförbudslagstiftning, ha varit med om att bevilja anslag till personer, som gå ut i landet och tala om spritförbud, och det finna ni ju eder uti. Varför? Jo därför, att det är en vacker tanke. Men avrustning är ju också en vacker tanke. Således, när ni bevilja anslag till spritnihilismen, kunna ni också bevilja anslag till militärnihilismen.

Fröken **Hesselgren**: Herr talman! Eftersom herr Hammarskjöld nämnde mitt namn i sitt anförande, ber jag, att med några ord få svara.

Först vill jag säga, att de saker, som herr Hammarskjöld i början av sitt anförande talade om, Sveriges förpliktelser med avseende å skiljedom och dylikt, just höra till det, som man behöver få kunskap om. Det hör till en vederhäftig upplysningsverksamhet inom fredsarbetet, att man sätter människor in i alla de olika metoder, som i stället för krig nu användas för att slita tvister.

Jag vill icke i detalj taga upp vad herr Hammarskjöld sade om vederhäftigheten i fredsbyråns upplysningsverksamhet, men eftersom han nämnde, att den kommit fram med Gandhis åsikter, vill jag påpeka att den också tagit upp professor Hecksehers uttalande mot isolerad avrustning och, som vi redan hört, även uttalanden av ärkebiskop Söderblom och excellensen Trygger. Det visar, att man vill söka objektivt föra fram olika strömningar och de olika rörelser och försök, som över hela världen göras för att bereda jordmån för en fredligare uppfattning om varandra.

Slutligen skulle jag vilja säga, om den mannen, som skulle vilja begå våldtäkt, att han säkerligen icke blivit riktigt uppfostrad. Bli nationerna uppfostrade på rätt sätt, d. v. s. lär man genom de stora fredsrörelserna folken att förstå sitt ansvar gentemot varandra, så tror jag icke, att man mera behöver befara, att de bruka våld mot varandra.

Efter det överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att därunder förekommit följande yrkanden: 1:o) att vad utskottet i de nu ifrågasvarande punkterna hemställt skulle bifallas; 2:o) att de förslag skulle antagas, som innefattades i de av herr Widell m. fl. vid dessa punkter avgivna reservationerna; 3:o), av herr *Löfgren*, att kammaren skulle beträffande punkten 17 bifalla den av herrar J. Bergman och E. B. Andersson i ämnet väckta motionen men beträffande punkterna 18 och 19 bifalla vad utskottet hemställt; samt 4:o), av herr *Lindhagen*, att vad utskottet hemställt skulle bifallas med den ändring, att det under punkten 17 upptagna anslagsbeloppet bestämdes till 65,000 kronor.

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställanden vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Widell* begärde votering, i anledning varav och sedan till kontraproposition därvid antagits godkännande av de förslag, som innefattades i de av honom m. fl. avgivna reservationerna, uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 3 punkterna 17—19, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antagas de förslag, som innefattas i de av herr Widell m. fl. vid dessa punkter avgivna reservationerna.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes till en början omröstning på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser. Herr talmannen förklarade därpå, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Widell* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst namnupprop; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 55;

Nej — 43.

Enär herr statsrådet *Bismark* anmält sig vilja avlämna en kungl. proposition, avbröts nu behandlingen av det föreliggande utlåtandet.

Herr statsrådet *Bismark* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition nr 85, angående pension åt vice häradshövdingen C. A. W. Haraldson.

Fortsattes föredragningen av statsutskottets utlåtande nr 3.

Punkterna 20—23.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 24.

Lades till handlingarna.

Punkten 25.

Utskottets hemställan bifölls.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 9 A, angående regleringen för budgetåret 1930/1931 av utgifterna för kapitalökning i avseende å postverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk.

Punkterna 1—3.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 4.

Kungl. Maj:t hade berett riksdagen tillfälle uttala sig beträffande en uppkommen fråga om anskaffning för postverkets räkning av en ny ångare för uppehållande vintertid av posttrafiken mellan Öland och fastlandet.

I samband härmed hade i två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren, nr 71, av herr *P. Nilsson* i Gränebo m. fl. och den andra inom

*Anslag till
fredsrörelsen.
(Forts.)*

*Ang.
vintertrafiken
mellan Öland
och fastlandet.*

Ang.
vintertrafiken
mellan Öland
och fastlandet.
(Forts.)

andra kammaren, nr 140, av herr *K. Wirsell* m. fl., hemställt, att riksdagen ville som sin mening uttala, att till generalpoststyrelsens disposition måtte ställas ett belopp av 350,000 kronor av postverkets förnyelsefond för anskaffande av ett nytt isbrytande postångfartyg till fortsatt uppehållande av förbindelsen mellan fastlandet och Öland.

Utskottet hade i den nu förevarande punkten yttrat bland annat:

»Enligt utskottets mening bör i första hand undersökas, huruvida ej genom avtal med kalmarsundsbolaget kunna vinnas garantier för vintertrafikens behöriga upprätthållande. Med hänsyn till den vikt för hela Ölandsbefolkningen, som ordnande av denna angelägenhet innebär, finner utskottet ett eventuellt sådant avtal böra före avgörandet underställas riksdagens prövning. Därest en godtaglig överenskommelse om trafikens överlåtande på enskilt rederi ej kan uppnås, lärer ånyo få övervägas generalpoststyrelsens förslag om anskaffning av en ny ångare för fortsatt statlig vintertrafik på leden. I avvaktan härpå synes postverkets vinterseglation kunna fortsättas med den nuvarande ångaren, vilken, enligt vad generalpoststyrelsen vitsordat, ej synes befinna sig i sämre skick än att detta ännu någon tid är möjligt.

Under åberopande härav får utskottet hemställa, att riksdagen, med avslag å de av herrar *P. Nilsson* i Gränebo m. fl. och *K. Wirsell* m. fl. i ämnet väckta motionerna (I: 71 och II: 140), må beträffande frågan om uppehållande vintertid av posttrafiken mellan Öland och fastlandet i skrivelse till Kungl. Maj:t som sin mening tillkännagiva vad av utskottet blivit här ovan i ärendet anført.»

Reservation hade avgivits av herrar *Nilsson* i Gränebo, *Asplund*, *Carl Gustaf Hammarskjöld*, *Wallis*, *Anderson* i Råstock, *Olsson* i Kullenbergstorp, *Nilsson* i Örebro, *Eriksson* i Stockholm, *Andersson* i Höör och *Norsell*, som ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen, i anledning av de av herrar *Nilsson* i Gränebo m. fl. och *Wirsell* m. fl. i ämnet väckta motionerna I: 71 och II: 140, måtte medgiva, att till generalpoststyrelsens disposition ställdes ett belopp av 350,000 kronor av postverkets förnyelsefond för anskaffande av ett nytt isbrytande postångfartyg till fortsatt uppehållande av förbindelsen mellan fastlandet och Öland.

Herr andre vice talmannen: Herr talman! Den fråga, som nu är före, gäller den gamla postångaren »Öland». Den är känd och omtalad i pressen och i en del allmänna handlingar, och den torde därför icke behöva någon särskild presentation.

I 50 år har denna båt uppehållit vintertrafiken mellan fastlandet och Öland, och den har därför blivit öläningarna kär. Att staten skall uppehålla denna trafik har därför, så att säga, blivit hävd och tradition.

Nu är naturligtvis båten gammal och skröplig, och lider, kan man säga, av ålderdomssvagheter, vilket även statsrevisorerna bekräftade vid besök på Öland sistlidne höst, varvid de uttalade, att båten borde så snart som möjligt utmönstras.

Det är därför nu fråga om att för framtiden ordna denna förbindelse mellan Öland och fastlandet, som staten under dessa snart 50 år uppehållit. Öläningarna önska, att staten i stället för den gamla, nu utdömda båten, skall anskaffa en ny och bättre båt och på samma sätt som hittills uppehålla trafiken.

I sådant syfte hava de gjort framställningar såväl hos Kungl. Maj:t som hos generalpoststyrelsen liksom även hos konungens befallningshavande i länet och dessutom å petitionslistor med 3,000 å 4,000 namnunderskrifter ytterligare strukit under dessa framställningar.

Nu är det givet, att denna fråga kan tänkas löst även på annat sätt, nämligen genom att trafiken överlättes på ett enskilt bolag. Från ett enskilt bolag har nu erbjudande gjorts om övertagande av vinterpostföringen mellan Kalmar och Färjestaden liksom av trafiken i övrigt. Och de av kammarens ledamöter, som tagit del av handlingarna, torde hava funnit att sådan framställning tidigare gjorts, nämligen såväl åren 1911 som 1922 liksom även, när staten första gången åtog sig att uppehålla denna vintertrafik och beslöt byggande av den så kallade isbrytaren Öland. Då sattes det i fråga, huruvida icke ett enskilt bolag kunde åtaga sig att uppehålla denna trafik. Resultatet blev emellertid, att staten åtog sig att sörja för dess uppehållande, vilket även blivit förhållandet de två tillfällen det varit ifrågasatt en förändring i detta avseende.

*Ang.
vintertrafiken
mellan Öland
och fastlandet.
(Forts.)*

Förhållandena äro kanske något annorlunda nu än de voro då. Men för ölänningarna, som dock under vintertiden mången gång, när isförhållandena äro besvärliga, känna sig vara isolerade, skulle det kännas hårt, om staten icke nu, såsom skett tidigare, ville sörja för uppehållandet av förbindelserna mellan deras ö och fastlandet. Det är i främsta rummet detta, som varit anledning till deras framställningar i ärendet.

Kungl. Maj:t har ju icke helt avfärdat frågan utan ställt sig avvaktande, för att generalpoststyrelsen skall få tillfälle att för dess del träffa överenskommelse med det enskilda bolag, som erbjudit sig att uppehålla trafiken, och för att offentliga myndigheter skulle få pröva och fastställa de frakttaxor, som skulle bli gällande, och vartill bolaget förklarar sig villigt. Och det är egentligen frågan om frakttaxorna som här är den mest brännande. Ölänningarna hysa farhågor för att, även om en överenskommelse i detta avseende kan träffas, finnas icke tillräckliga garantier för att icke trafikanterna i framtiden komma att få sitta emellan. Det tör ju hända, att deras oro är i någon mån överdriven, men givet är, att ett enskilt bolag, som finge monopol på denna trafik, därigenom också skulle erhålla möjlighet att utnyttja det i sitt eget intresse. Det är särskilt farhågan för att så skall komma att ske, som nu gjort ölänningarna räddhågade, och därtill kommer deras farhågor för att trafiken under sådana årstider, då ishinder och andra svåra förhållanden råda, icke skulle av ett enskilt bolag komma att upprätthållas så regelbundet som då staten sörjer för densamma. När man nu invänder, att det inte är så farligt, om ett enskilt bolag här inträder, så vill jag för min del säga, att det nog ligger åtskilligt i dessa av ölänningarna uttalade farhågor. Staten har ju för övrigt i sin makt att även i fortsättningen sörja för denna trafik. En sådan anordning skulle enligt den tablå, som föreligger i ärendet, inte kosta statsverket något nämnvärt. Efter år 1922 har trafiken redan med användande av den gamla båten gått ihop, ja till och med lämnat något överskott, ehuru någon inkomst inte varit beräknad för själva postens överförande. Under det sista år, för vilket redogörelse föreligger, nämligen 1928, ha inkomsterna avsevärt stegrats. Sannolikt är väl, att så skulle komma att ske även i fortsättningen, om staten får uppehålla trafiken. Man torde alltså knappast, därest staten åtager sig att uppehålla denna förbindelse, behöva räkna med att detta skulle komma att kosta något nämnvärt. Kunde man räkna med att inkomsten även i fortsättningen skulle bliva sådan, som den varit under det senaste året, borde ju inkomsterna kunna räcka till att bestrida utgifterna, ja, till och med kanske lämna någon vinst. Och om erforderliga medel till fartygets byggande tagas ur postverkets förnyelsefond, skulle på det sättet postverket så att säga med egna medel kunna sköta denna affär, alltså bekosta utgifterna med de inkomster, som inflyta från trafiken. Härigenom skulle några särskilda kostnader icke uppstå för staten genom uppehållandet av denna trafik.

Nu kan någon invända, att det inte ligger i postverkets intresse att uppe-

Ang.
vintertrafiken
mellan Öland
och fastlandet.
(Forts.)

hålla en sådan här trafikförbindelse. Nej, så har nog inte varit händelsen från början, men det har varit ett allmänt intresse, ett statsintresse, kan man säga, som staten genom postverket på detta vis tillgodosett, och så skulle ske även i fortsättningen.

Jag är förvissad, att öläningarna skulle med tillfredsställelse hälsa, om riksdagen nu ville fatta beslut i den riktning, jag angivit. Detta har även förordats av nio reservanter i den reservation, som fogats vid detta statsutskottets utlåtande, och vari uttalas, att »ett nedläggande av en statlig kommunikationsled med omkring 50-årig hävd för sig måste ock innebära en svår misräkning för öbefolkningen, i all synnerhet sedan leden numera börjat lämna tillfredsställande ekonomiskt resultat».

Med hänsyn till det nu anförda ber jag, herr talman, att få yrka bifall till den av mig med flera ledamöter avgivna, vid utskottets utlåtande i denna punkt fogade reservationen.

I herr andre vice talmannens yttrande instämde herr *Wallés*.

Herr **Kvarnzélius**: Herr talman! Det vill förefalla mig, som om den föregående ärade talaren givit uttryck för farhågor i fråga om ölandsbefolkningens förbindelse med fastlandet, vilka äro synnerligen ogrundade.

För min del måste jag säga, att utskottet i förevarande fråga har gått längre i tillmötesgående mot öläningarna än som enligt vanlig kutym över huvud kunde ha varit nödvändigt. Det är inte nog med, att frågan av utskottet ställts på framtiden, utan utskottet har dessutom yttrat, att i fall en antaglig överenskommelse om trafiken ej kan träffas med kalmarsundsbolaget, som uppehåller trafiken under 7—8 av årets 12 månader, skall ärendet föreläggas riksdagen för ny prövning. Det är ju anmärkningsvärt, att utskottet gått in för, att i en i och för sig så pass underordnad fråga som taxan för gods och passageraravgifter på denna linje skall underställas riksdagen, och att utskottet alltså önskar, att dessa ölandsbefolkningens mellanhavanden med kalmarsundsbolaget skola gå ända till riksdagen, innan det får beslutas i saken, under det att riksdagen med förtroende lägger i Kungl. Maj:ts hand att avgöra såväl taxor som andra statens järnvägar berörande ärenden, vilka både i fråga om kvaliteten och ur ekonomisk synpunkt äro väl så betydelsefulla som spörsmålet om taxorna för ölandsbefolkningens trafik på Kalmarsund kan vara.

Utskottet har kunnat gå på den linjen inte minst därför, att generalpoststyrelsen själv har vitsordat, att den staten tillhöriga båt, som användes i trafiken, visst inte är så bristfällig, som statsrevisorerna sökt att i sin berättelse ådagalägga. Om man ser efter, vad generalpoststyrelsen i sina petita till Kungl. Maj:t beträffande utgifter för kapitalökning under budgetåret 1930—31 anført, finner man, att generalpoststyrelsen där yttrar följande: »Dock vill generalpoststyrelsen redan här hava med bestämdhet sagt ifrån, att fartyget ingalunda befinner sig i det bristfälliga skick, som i den sist omnämnda skrivelsen sökts göra gällande. Så sent som år 1928 har postångfartyget Öland undergått författningsenlig sjövärdighetsbesiktning och därvid godkänts för ytterligare två år framåt.

Styrelsen tillåter sig erinra därom, att fartyget motstått den senaste synnerligen påfrestande vintertrafiken utan att taga någon avsevärd skada. Fartyget är nu intaget i docka å flottans varv i Stockholm och kommer därvid att undergå den besiktning och de reparationer, som anses erforderliga, på det att fartygets sjöduglighet icke må i något avseende äventyras.» Och något längre fram i skrivelsen säger generalpoststyrelsen: »Även om postångfartyget Öland, under förutsättning att trafiken å traden icke kommer att alltför starkt

stegras, ännu några år skulle kunna fortsätta sin vinterseglation», etc. Vi ha alltså behandlat denna motion synnerligen välvilligt ur statsutskottssynpunkt.

Att det under alla förhållanden inte blir någon affär i vanlig mening att tala om för staten, är ju klart. Ty har man ett fartyg, som uppehåller trafiken under 4—5 av årets 12 månader för att sedan läggas upp på flottans varv i Stockholm eller å annan plats under de återstående 7—8 månaderna, innebär detta, att man synnerligen illa utnyttjar ett så pass dyrbart trafikmedel som ett postångfartyg är. Vi sträva ju i vanliga fall efter att upprätthålla trafiken året runt, och riksdagen anvisar stora medel för att så skall kunna ske. Det är givetvis också i varje redares intresse att hålla sina båtar i trafik under så stor del av året som möjligt. Här råder, som sagt, ett motsatt förhållande. Under den för vanliga förhållanden mest ogynnsamma tiden skall postångfartyget Öland uppehålla trafiken på nämnda ö, men under övriga delar av året skall kalmarsundsbolaget uppehålla denna trafik och även verkställa transport av posten. Förhållandena äro ju nu också mycket annorlunda än de vore, då trafiken igångsattes för omkring 50 år sedan, och att det inte nu går an att med samma styrka anföra de motiv, som då sannolikt lades till grund för postverkets framställning att få en särskild postångare på Öland och tillämpa dem på de nu rådande förhållandena, det tror jag också herr andre vice talmannen skall utan vidare vara villig att erkänna. Hittills har ju företaget, om man ser på summan av de av denna postångare intjänade medel i förhållande till kostnaderna för densamma, varit en synnerligen dålig affär. Under den tid av snart 50 år som trafiken varit i gång, ha omkostnaderna för driften uppgått till 2,057,000 kronor, under det inkomsterna utgjort endast 1,125,000 kronor. Bara dessa nakna siffror vittna om, att det varit en rätt så kostsam affär för staten att tillhandahålla öläanningarna den förmån, som ligger i, att de under 4 å 5 månader av året erhålla så mycket billigare taxor och detta på ett trafikområde, som strängt taget inte angår generalpoststyrelsen. Poststyrelsen har ju strängt taget endast att se till att posten kommer fram på bestämd tid, och under normala förhållanden låter man ju i övrigt privata företagare sörja för den trafik, som förekommer sjöledes.

Nu har emellertid statsutskottet varit så välvilligt mot motionärerna, att sedan länsstyrelsen i Kalmar yttrat, att det vore bäst, att Kungl. Maj:t finge granska de taxor, som eventuellt kunna komma i fråga för person- och gods- trafiken — ty då bolaget förbundit sig att underställa länsstyrelsen dessa taxor, har länsstyrelsen funnit, att prövningen av dem bör ankomma på Kungl. Maj:t — så tillstyrker utskottet nu riksdagen att gå ännu ett steg längre och förklara, att riksdagen också vill se på taxorna, innan riksdagen för sin del kan vara med om den ifrågasatta anordningen, att kalmarsundsbolaget får åtaga sig den här transporten. Jag får verkligen säga, att anspråken från öläningarna måste anses vara något överdrivna, om de inte kunna nöja sig med den garanti, som sålunda kan komma att skapas för att de i fortsättningen också skola få ganska humana taxor. Visserligen kan det hända, att öläningarna hava erfarenhet av att kalmarsundsbolaget egentligen inte är någon välgörenhetsinrättning, utan som alla dylika företag i någon mån ser på det ekonomiska utbytet. Men därav följer inte, att bolaget inte i övrigt kan hava anledning att följa ekonomiska lagar så till vida som bolaget, om debet och kredit gå ihop, åtminstone finner, att det för bolaget inte innebär någon förlust att uppehålla trafiken. Kan bolaget därjämte skaffa sig några örens vinst, så synes det mig, att så snart bolaget inte överskrider rimliga gränser, har riksdagen ingen anledning att blanda sig i saken, under förutsättning således, att taxorna inte komma att innebära en obehörig uppskörtning av ölandsbefolkningen.

Om man sålunda nu gör klart för sig, att ångfartyget Öland mycket väl kan uppehålla vintertrafiken under tiden, tills slutligt avtal kan hinna träffas med

Ang.
vintertrafiken
mellan Öland
och fastlandet.

(Forts.)

Ang.
vintertrafiken
mellan Öland
och fastlandet.
(Forts.)

kalmarsundsbolaget om övertagande av postbefordringen hela året — liksom bolaget nu ombesörjer denna under sommarmånaderna — synes mig ingen anledning föreligga för riksdagen att nu gå händelserna i förväg, utan riksdagen bör tillåta, att saken undersökes efter de riktlinjer, jag angivit, innan riksdagen eventuellt går in för att ånyo pröva en anordning i enlighet med motionen. Såvitt jag kan se, har Kungl. Maj:t behandlat detta ärende på ett ur ölänningarnas synpunkt synnerligen tillfredsställande sätt. Genom utskottets förslag har det därjämte skapats ytterligare garantier för att riksdagen får se på taxorna, innan vinterpostföringen till ön överlåtes på kalmarsundsbolaget. Riksdagen späder sålunda ytterligare på garantierna genom att, som utskottet här föreslår, säga, att den önskar också se på taxorna, för den händelse Kungl. Maj:t eller poststyrelsen skulle finna, att den ifrågasatta överenskommelsen är av den natur, att den inte kan godkännas.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan i den nu föredragna punkten.

Herr Wagnsson: Herr talman! Från visst kapitalstarkt håll i Kalmar har under en följd av år gjorts en serie väl planlagda försök att få kontrollen över länets olika trafikföretag. Det föreliggande förslaget ger faktiskt kalmarsundsbolaget monopol på sjöfarten mellan Kalmar och Öland. Något senare under denna riksdag kommer väl en annan fråga att ligga på bordet, vilken sammanhänger med försök att undantränga Oskarshamns stads intressen beträffande vissa landkommunikationer, att således i fråga om vissa järnvägar få kontrollen överflyttad i samma händer som kontrollen över sjöfarten. Det förefaller mig, som om det vore i viss mån ett riksintresse att tillse, att sådana försök icke finge avgå med segern.

Det har redan av herr andre vice talmannen i det anförande, varmed han inledde dagens debatt i frågan, framförts en rad synpunkter, vilka alla tala för ett tillmötesgående från statens sida av de anspråk, som från ölänningarna i detta avseende framställts. Statsutskottets ärade ordförande kunde i sitt anförande här, såvitt jag fattade honom rätt, icke på någon enda punkt gendriva de starka sakskäl, som herr Nilsson i Gränebo framförde. Han ville visserligen söka bagatellisera farhågorna från ölandshåll genom att tala om att de voro överdrivna och ogrundade. Ölänningarna, som äga kändedom om hithörande förhållanden, resa dock en stark opinion mot försöken att monopolisera ett trafikföretag av denna art och undantränga all konkurrens.

Det föreföll mig, som om herr Kvarnzelius i sitt anförande sökte trola bort det faktum, att under det senaste året, för vilket siffrorna äro kända, den trafik, som ombesörjts av postångaren Öland, icke gått med förlust utan i stället lämnat ett ganska vackert överskott. Jag hänvisar i den delen till siffrorna på sid. 9 i utskottets utlåtande, där redogörelse lämnas för driftresultatet under åren 1923—1928. Men härtill vill jag ytterligare tillägga, att om de kalkyler, som från generalpoststyrelsens sida gjorts, äro riktiga, vittna de om, att någon större risk, att förlust komme att uppstå för statsmakterna, icke förefinnes. Man räknar till och med på ett litet överskott, men i själva verket är detta överskott större än som framgår av de anförda siffrorna, ty man har här icke räknat med den inkomst, postverket i realiteten får, genom att detta verk slipper att betala någon extra avgift för postbefordringen. Det förefaller mig, som om man från statsutskottets sida för att få argument för ett avslag bort bemöda sig om att påvisa, att dessa av generalpoststyrelsen framlagda kalkyler icke varit riktiga, men något försök i den riktningen har ännu icke gjorts.

På grund av de skäl, som anförts dels i motionen och dels av reservanternas och som ytterligare understrukits i det första anförandet i debatten om detta ärende, tillåter jag mig, herr talman, att yrka bifall till den vid utlåtandet i förevarande punkt fogade reservationen.

Herr **Lindblad**: Herr talman! Jag har verkligen svårt att förstå, hur man kan vända sig mot utskottets utlåtande i den nu föredragna punkten och påyrka, att riksdagen redan nu skall fatta beslut i frågan. Det gäller dock en utgift på 350,000 kronor, och när utskottet har gått så långt som att föreslå, att ärendet skall ånyo föreläggas riksdagen, då underhandlingarna hava fullföljts, så förefaller det mig, som om riksdagen omöjligen kan avböja utskottets förslag, ty detta vore väl ändå att gå händelserna åtskilligt i förväg. Man bör väl låta underhandlingarna mellan generalpoststyrelsen och bolaget få ett slut, så att man ser, hur långt generalpoststyrelsen kommer med dessa underhandlingar. Ett preliminärt avtal skulle då kunna föreläggas nästa riksdag.

När jag hörde den siste ärade talaren, föreföll det mig, som om han var litet änselig för ett monopol på andra verksamhetsgrenar nere i dessa trakter. Särskilt var han änselig för Oskarshamns järnvägar, som ifrågavarande bolag enligt hans uppfattning ligger och traktar efter genom en sammanslutning med andra enskilda järnvägar. Men tanken på sammanslagning av ett flertal enskilda järnvägar, för att få de enskilda järnvägarna bäriga, har här i riksdagen vid flerfaldiga tillfällen vunnit anslutning, och statsutskottet har föreslagit riksdagen uttalanden i sådan riktning åtskilliga gånger. Det har ju visat sig, att de enskilda järnvägarna icke kunna bära sig med sin stora belastning av särskild administration för var och en av dem. Därför har man måst göra försök att samla de enskilda järnvägarna till större enheter, och det är ju tydligen ingenting annat som avses i det omnämnda fallet. Således kan man väl inte gärna motsätta sig en sådan fusion.

För min del anser jag, att här föreligger intet som helst skäl för riksdagen att nu gå med på ett beslut att anskaffa ett fartyg, som skall sköta trafiken på Öland under 5—6 månader om året, då man ännu inte sett, hur långt man kan komma genom avtal med det bolag, som erbjudit sig att under hela året sköta transporten av post och övrigt gods.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Kobb**: Herr talman! Jag skall blott säga några ord.

Emedan det föreföll mig, som om de, vilka här talat för Ölands intressen, menat, att Öland skulle vara i hög grad missgynnadt, så vill jag, just i anslutning till den fråga, som herr Wagnsson berörde, nämligen om en förestående koncentration av enskilda järnvägar på fastlandet, påminna om vad riksdagen gjort för kommunikationerna på Öland under de sista åren.

På Öland finnas två järnvägar; båda två ha gått med förlust. För ett par, tre år sedan reglerades dessa järnvägars skuldförhållanden på ett för Öland synnerligen fördelaktigt sätt. Den ena järnvägen, Borgholm—Böda järnväg, hade då en totalskuld av 979,000 kronor och en kapitalskuld till staten av 419,000 kronor. Den andra järnvägen, Södra Ölands järnväg, hade en totalskuld av 2 miljoner kronor och en kapitalskuld av 950,000 kronor. Alltså utgjorde den sammanräknade kapitalskulden för båda järnvägarna 1,369,000 kronor, och de hade en sammanlagd skuld, inbegripet räntor, på 2,939,000 kronor. På vad sätt har riksdagen nu reglerat denna skuldsumma? Jo, den har nedskrivit det nominella skuldbeloppet för båda järnvägarna till 800,000 kronor men icke begärt ränta på mera än 400,000 kronor, och för dessa 400,000 har riksdagen icke ens fordrat, att det skall presteras någon borgen, vilket man alltid eljest brukar göra vid dylika regleringar. Och slutligen har man beviljat uppskov med räntan under två år. Således: i stället för en skuld på nära 3 miljoner kronor återstår en skuld på 400,000 kronor, om vilken man inte kan med någon säkerhet säga, att det som regel kommer att betalas ränta på den. Under sådana förhållanden får man väl ändå inte undra för mycket på, om riksdagen skulle här vilja något betänka

Ang.
vintertrafiken
mellan Öland
och fastlandet.
(Forts.)

Ang.
vintertrafiken
mellan Öland
och fastlandet.

(Forts.)

sig, innan den går till en ny kapitalutgift. Det är visserligen ur postverkets förnyelsefond som medlen skulle tagas, men denna fond kan mycket väl användas till andra ändamål.

Jag vill således endast framhålla, att riksdagen gjort ganska mycket för denna landsända, och jag förenar mig med dem, som här yrkat bifall till statsutskottets förslag.

Herr statsrådet **Borell**: Herr talman, mina herrar! Jag har tyvärr inte varit i tillfälle att åhöra debatten i denna kammare, då samma ärende nu behandlas i andra kammaren och jag varit upptagen där. Jag skall emellertid ändå be att med några ord få redogöra för de omständigheter och de skäl, som bestämt mig att ta den ställning till denna fråga, som jag har gjort.

Det har i motionen talats om, under vilka förhållanden den nuvarande postångaren Öland kom till. Denna framställning synes mig böra kompletteras med några närmare uppgifter. När beslut fattades om postångaren Ölands insättande på denna trade, voro förhållandena beträffande trafiken mellan Öland och fastlandet sådana, att man kan säga, att det rådde ett verkligt nödläge. De ångare, som användes på denna trade, voro små, svaga till sin byggnad och med endast ringa maskinkraft, och så fort Kalmarsund isbelades, måste dessa båtar läggas upp. Öland blev i allmänhet i början av vintern, så länge det varken bar eller brast, avstängt från all trafik med fastlandet, och sedan fingo öläningarna så gott de kunde, under många svårigheter och ofta med verklig fara, gående eller med åkdon ta sig över till fastlandet. Det var under dessa omständigheter, som riksdagen fann sig böra bispringa öläningarna och bygga en statens ångare, som tog hand om vintertrafiken. Det framhölls emellertid såväl i den skrivelse, som riksdagen i ärendet avlät till Kungl. Maj:t, som också i departementschefens sedermera följande förslag till riksdagen, att det naturligaste vore, att trafiken omhändertoges av ett enskilt företag och att det endast var under det förhållandet, att trafiken inte kunde ordnas av den enskilda företagsamheten, som staten gick in för att uppehålla densamma med en statens ångare.

Det säges i motionen, att förhållandena nu äro ungefär desamma, som förhållandena voro på den tiden. Så är emellertid i själva verket ej fallet, utan förhållandena nu äro väsentligt olika de förhållanden, som rådde tidigare. Nu har kalmarsundsbolaget, som fortfarande ombesörjer trafiken i Kalmarsund, skaffat sig ett gott och modernt tonnage. Det har två tämligen nybyggda, kraftiga, isbrytande ångare, vida bättre än postångaren Öland och till storlek och styrka föga underlägsna den ångare, som det nu är fråga om att bygga med postverkets förnyelsefonds medel. Bolaget har dessutom erbjudit sig att bygga ytterligare en isbrytande ångare efter ungefär samma ritningar, som postverket har baserat sitt kostnadsförslag på. Det har vidare erbjudit sig att transportera posten för ett belopp, mot vars skälighet, såvitt jag vet, ingen invändning gjorts. Är nu den uppfattning, som uttalades, när postångaren Öland ursprungligen kom till, riktig, eller att det helst bör uppdras åt den enskilda företagsamheten att ombesörja en trafik som denna, om ock med subvention av statsmedel, så menar jag, att man nu, då den gamla båten har tjänat ut och det gäller att sätta in en ny ångare och således satsa nytt kapital för ändamålet, bör se till huruvida det verkligen är nödvändigt att staten längre driver denna trafik. Det är också därför som jag ansett, att det nu bör undersökas, huruvida icke uppgörelse på ett för öläningarna betryggande sätt kan träffas med det enskilda företaget om ordnande av denna trafik. Jag är själv öläning och livligt intresserad av allt, som kan lända denna ö och dess befolkning till nytta och fromma, och jag vill understryka, att det för mig är en bestämd förutsättning, att betryggande garantier skapas för öläningarna,

så att befolkningen icke genom uppgörelsen med ett enskilt företag och upphörandet av den statliga trafiken kommer i ett försämrat läge.

Nu har det emellertid av motionärerna och reservanterna sagts, att de inte tro, att man kan få några garantier, som verkligen äro betryggande. Man tror, att, om bolaget får denna s. k. monopolställning på traden — en verklig monopolställning blir det ju inte — så kommer bolaget icke att med samma regelmässighet och samma intensitet bedriva trafiken som statens ångare — det vill jag säga — på ett mycket berömvärt sätt har gjort, och man befarar också, att bolaget skulle använda sin ställning för att pressa frakt- och passagerartariferna i höjden. Jag får säga, att jag inte tror att dessa farhågor ha någon verklig grund. På åtskilliga andra trakter här i landet ombesörjes ju sjötrafiken och därmed också postbefordran vintertid av enskilda företag, och jag har för min del aldrig hört talas om eller sett exempel på, att inte dessa företag gjort allt vad göras kan och i mänsklig förmåga står för att upprätthålla den regelmässiga trafiken även under de svåraste förhållanden. Jag är också förvissad om, att det enskilda bolaget även i detta fall skulle följa dessa goda sjömanstraditioner. Jag tror inte heller, att bolaget — för övrigt i sitt eget välförstådda intresse — skulle begagna tillfället att höja taxorna. Jag känner rätt väl till förhållandena i dessa trakter, och jag har aldrig hört någon klaga på de taxor, som bolaget tillämpar under sommarmånaderna. Jag tror inte heller, att något försök att driva upp taxorna skulle göras. I varje fall vinner man ju fullständig garanti både för detta och för att trafiken skall upprätthållas med tillräcklig regelbundenhet, om man följer utskottsmajoriteten och låter riksdagen pröva det förslag till avtal, som eventuellt kommer att upprättas med kalmarsundsbolaget.

Men man har också haft en annan synpunkt på denna sak, och den är ju förfäktad även av generalpoststyrelsen. Man säger, att det finns ingen anledning för staten, när den nu drivit denna trafik i 50 år och det ekonomiska resultatet börjar bli åtminstone relativt gynnsamt, att lämna ifrån sig trafiken och den vinst, som staten kan ernå på densamma. Generalpoststyrelsen har kalkylerat med, att den nya ångaren skulle lämna en nettovinst av ungefär 3,800 kronor om året. Däri är då inte inräknad den ersättning för postbefordringens ombesörjande, som man ju, om man så ville, skulle kunna tillgodoföra ångaren. Om man räknar med den summa, som kalmarsundsbolaget erbjudit sig att omhänderha denna trafik för, 13,000 kronor om året, och lägger denna siffra till den nyss nämnda, så skulle alltså ångarens driftskalkyl förbättras med motsvarande belopp och man skulle kunna utvinna en nettovinst om året av ungefär 17,000 kronor. Jag skall inte närmare gå in på, om denna kalkyl är hållbar eller inte, det beror på många omständigheter. Jag vill endast påpeka, att om man tar för goda de utgifter, som kalmarsundsbolaget lämnat, så ha på ångarens utgiftssida inte räknats med hamnavgifter, som numera skola betalas även av statens ångare. De gå enligt uppgift till 3,300 kronor om året, i runt tal, och då skulle av det beräknade överskottet på 3,800 kronor inte mycket återstå. Man kan ju säga, att vinsten för staten skulle vara, att den fick posten befordrad utan någon särskild utgift för ändamålet. Men, som sagt, om denna kalkyl håller streck eller inte kan varken jag eller någon annan säga. Så mycket kan man dock anmärka, att som ett fartyg givetvis blir utsatt för mycket stark nötning, tillkomma med nödvändighet periodvis rätt så stora utgifter för reparation och underhåll, och om man kalkylerat tillräckligt med sådana mera tillfälliga, men då och då återkommande utgifter, kan jag inte fullt bedöma. Jag kan endast peka på, att den nuvarande postångaren Öland, om man ser på hela den tid, som den gått i trafik, varit en rätt dyrbar affär för staten. Intill år 1920 var förlusten, vill jag minnas, ungefär 1,040,000 kronor. Härtill kommer också, att under det kalmarsundsbolaget kan insätta

Ang.
vintertrafiken
mellan Öland
och fastlandet.
(Forts.)

Ang.
vintertrafiken
mellan Öland
och fastlandet.
(Forts.)

reservbåtar, om något mankemang skulle hända med isbrytaren, och i regel har sådana reservbåtar till hands i Kalmar, så måste ju staten, om man skall ernå samma trygghet beträffande trafikens uppehållande, också hålla reservbåt, och räknar man med kostnaderna härför, så drages ju vinstkalkylen ner rätt väsentligt. Jag vill vidare påpeka, att man inte räknat med någon ränta på anskaffningskapitalet.

Nu är det emellertid, förmodar jag, inte så mycket denna ekonomiska fråga, som spelar den största rollen, utan det är väl mera känslaskälen: det är mera tillfredsställande för ölänningarna att fortfarande ha, som de säga, sin egen båt. Jag kan emellertid inte ge vika för dessa känsluskäl, då de sakliga skälen enligt min mening tala för ett annat avgörande. Det ligger ju dock något rätt så verklighetsfrämmande och onaturligt däri, att det enskilda bolaget, som i övrigt året om upprätthåller trafiken och kan göra det även vintertid under betryggande garantier såväl för allmänheten som för postverket, inte skall få driva även vintertrafik, utan att i stället staten med uppoffrande av ett rätt betydligt kapital utan att tvingande skäl därför föreligga skall sätta in en ångare, som går tre à fyra månader om året och den övriga delen av året ligger stilla.

Det säges, att bolaget strävar så mycket efter att få denna trafik. Ja, det vet jag inte, men om så är, förefaller det mig mycket både förnuftigt och naturligt. Det är ju alldeles klart, att ett bolag, som har om hand trafiken i övrigt på ett visst trafikområde, önskar att få driva den året om, för att därmed åstadkomma ett bättre ekonomiskt resultat och sålunda också få möjlighet att till trafikanternas fromma hålla sitt tonnage på toppunkten, en strävan, som bolaget, enligt vad allmänt torde erkännas, hittills sökt fullfölja. I själva verket tror jag, att om man ser till att ölänningarna få betryggande garantier, så kan man få det bästa resultatet för ölänningarna själva genom att välja den väg, som utskottet har föreslagit och som jag ju också biträder. Då får nämligen bolaget möjlighet, som jag nämnde, att hålla sitt tonnage i gott stånd och trafikanterna få året om det bästa möjliga i detta avseende. Om bolaget bygger en ny ångare, så får t. ex. den södra delen av ön, som nu har en sämre och äldre ångare för sin trafik, en av de för några år sedan byggda, moderna isbrytande ångarna. Jag vet också, att särskilt på södra Öland är man inte blind för fördelarna av detta förhållande.

Ser man således på sakskälen, synes det mig vara alldeles klart, att man, på sätt utskottsmajoriteten föreslagit, bör se till, huruvida man inte kan träffa en för ölänningarna betryggande uppgörelse med det enskilda bolaget. Kan man göra det, så tjänar man, tror jag, bäst både ölänningarnas verkliga intresse och förvisso även på bästa sätt statens intresse. Jag vågar därför uttala den förhoppningen, att kammaren måtte biträda den ståndpunkt, som utskottets majoritet förordat.

Herr Wagnsson: Herr talman! Herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet yttrade nyss, att en av anledningarna till att trafiken från början ordnats så, att statsmakterna satte in denna postångare, var, att det under de förhållanden, som rådde för omkring 50 år tillbaka i tiden, inte fanns någon möjlighet för ett enskilt företag att upprätthålla denna trafik — den skulle då bli alltför förlustbringande — och genom några siffror från postångaren Ölands tidigare verksamhet, som herr statsrådet nämnde, stärktes intrycket härav. Nu förefaller, det mig emellertid något egendomligt, om statsmakterna skulle förfara på det sättet, att så länge ett enskilt företag inte anser sig kunna bära en sådan trafik, äro statsmakterna villiga att sätta in en ångare, men när förhållandena kastats om dithän, att denna trafik faktiskt blir lönande och går med vinst — det har ju påpekats både av herr andre vice

talmannen och av mig i ett tidigare anförande — så skola statsmakterna säga: »Nu dra vi oss tillbaka, nu få de enskilda intressena träda in och sköta det hela.» Vad man än må säga om ett sådant resonemang, inte förefaller det mig, som om man på det sättet skulle tillvarata statens intressen.

Jag skall tillåta mig, herr talman, att med några siffror belysa, hur det ekonomiskt gestaltat sig för detta företag under de senaste åren. Jag hänvisade i mitt förra anförande till den redogörelse, som i utskottsutlåtandet lämnats, men dessa siffror kunna kompletteras med ytterligare en uppgift. När förhandlingar sist fördes med kalmarsundsbolaget, om att bolaget skulle överta statens postbefordran, begärdes från bolagets sida härför en ersättning på 19,000 kronor per år. Hade detta anbud då accepterats och ångaren Ölands turer på Öland indragits, så skulle för statsmakterna förhållandena ekonomiskt kunnat utläsas ur följande siffror: under åren 1923—1928 redovisades en vinst på något över 17,000 kronor från ångaren Öland. Läger man härtill den postbefordringsavgift, som från statens sida måste utbetalas vid enskild drift, och beräknas denna till det belopp per år räknat, som vid förhandlingarna då begärdes av kalmarsundsbolaget, så blir det faktiska överskottet av ångarens rörelse under sagda period inte mindre än något över 131,000 kronor. *Staten har alltså, för att den inte sist, då denna fråga var aktuell, accepterade anbudet från kalmarsundsbolagets sida, gjort en direkt förtjänst på över 130,000 kronor.* Om man räknar med den billigare ersättning för postens befordran, som nu ifrågasättes, hade man kommit upp till en vinst av inemot 100,000 kronor. Detta är siffror, synes det mig, som ha åtminstone någon betydelse.

Herr statsrådet upprepade vad statsutskottets majoritet tidigare sagt, nämligen att de farhågor, som från öläanningarnas sida framförts, egentligen sakna grund, och detta stödde herr statsrådet bland annat därpå, att under sommarmånaderna, då någon konkurrens från statens sida inte förekommer, blir allmänheten eller befolkningen på Öland inte uppskörtad genom några höga frakttaxor. Det förefaller mig, som om det argumentet inte hade någon synnerlig bärkraft, ty under sommarmånaderna ha ju öläanningarna den möjligheten öppen att på fädernas gamla vis segla över till fastlandet med sina frakter, och häri ligger en garanti mot ett alltför högt uppressande av tarifferna. Skulle bolaget här försöka tillämpa en sådan taktik, så komme det snart att hämnas sig. Under vintermånaderna förhåller det sig på ett helt annat sätt. Då är allmogen helt beroende av ångbåtstrafiken, och överlämnar man denna i ett faktiskt monopoliserat bolags hand, så bli öläanningarna utlämnade till den fraktpolitik, som vederbörande önskar föra.

Till sist ber jag att få anföra några ord ur ett uttalande, som undertecknats av ledande kommunalmän, spridda på olika delar av Öland. Även för den södra delen av ön, som herr statsrådet särskilt berörde, finnas representeranter bland dem, som undertecknat uppropet. I detta heter det bland annat: »Det är nämligen vår åsikt och mening, vilken grundar sig på en snart 50-årig erfarenhet, att postångaren varit det bästa stödet för vår isolerade landsända med dess många gånger svåra trafikförhållanden. Ett enskilt bolag vågar och kan icke våga med sina oförsäkrade båtar taga samma risker som postverket, för vilket det i första hand gäller att befordra posten utan mankemang eller tidsutdräkt. Vi här på Öland ha levat trygga i detta medvetande, att generalpoststyrelsen skött denna angelägenhet utan tanke på förtjänst eller vinning, utan endast för att tjäna allmänheten. Skulle vi bliva hänvisade till ett enskilt bolag, försvinner denna trygghetskänsla, och vi torde snart nog få göra bittra erfarenheter i detta hänseende, hur många garantier och säkerheter än må utfästas från detta håll. När det gäller det praktiska tillämpandet äro de av noll eller intet värde.» Och så fortsattes det: »Villigt måste

Ang.
vintertrafiken
mellan Öland
och fastlandet.
(Forts.)

Ang.
vintertrafiken
mellan Öland
och fastlandet.

(Forts.)

erkännas, att det gäller inte endast postbefordran över Kalmarsund, när vi öläningar yttra oss i denna fråga. Postångaren Öland har under alla de många åren varit för oss inte endast vinterbåten, som skött trafiken under de mest svåra omständigheter, *den har även varit en regulator för våra trafik-kostnader*. Skulle vi bliva helt hänvisade till ett enskilt bolag, som visserligen sköter sina egna angelägenheter på ett förstklassigt sätt, men vilket dock är och förblir ett enskilt bolag med sin intressesfär, så skulle vår isolerade ö, som inte har den minsta bestämmanderätt i detta bolag, bliva helt beroende av samma.»

Jag tror, att de farhågor, som från öläningarnas sida ha uttalats, inte äro alldeles obefogade. Överhuvud taget måste jag upprepa vad jag yttrade i början av mitt anförande, att om staten under de hårda tiderna tagit förlusten på detta företag, så förefaller det mig egendomligt, att när företaget börjar bära sig, staten skall dra sig undan och överlämna möjligheterna att skörda vinst åt ett enskilt företag.

Jag vidhåller, herr talman, mitt tidigare yrkande.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen jämlikt där- under förekomna yrkanden gjorde propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övertvägande ja be- svarad.

Herr *andre vice talmannen* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstnings- proposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 9 A punkten 4, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes till en början omröstning på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser. Herr talmannen förklarade därpå, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Wagnsson* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst namnupprop; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 56;

Nej — 38.

Punkterna 5—7.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 8.

Lades till handlingarna.

Punkterna 9—13.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 14.

Lades till handlingarna.

Punkterna 15—22.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 23.

Lades till handlingarna.

Punkterna 24—28.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln, punkt 248, gjorda framställning angående understöd åt anstalter och föreningar, som anordna populärvetenskapliga föreläsningar, jämte en i ämnet väckt motion.

Vad utskottet i detta utlåtande hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 1, i anledning av väckt motion om upphävande av stadgandet i 50 § 2 mom. fattigvårdslagen.

Utskottets hemställan bifölls.

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 2, i anledning av väckt motion angående beredande åt de värnpliktiga av viss rätt till tjänstledighet.

*Om viss
tjänstledighet
åt
värnpliktiga.*

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 49, vilken behandlats av andra lagutskottet, hade herr *Öhman* m. fl. hemställt, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till regeringen begära framläggandet av förslag till sådan ändring i värnpliktslagen, att de värnpliktiga tillerkändes minst tre veckors sammanhängande tjänstledighet med utbetalande av dagavlönning och portionspenningar samt fria resor till och från hemorten efter två månaders tjänstetid ävensom att tjänstledigheten inräknades i tjänstetiden.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på åberopade grunder hemställt, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade avgivits av herrar *Linder, Sigfrid Hansson, Hagman, Hage, Hedvall* och *Hansson* i Trollhättan, vilka ansett, att utskottet med anledning av motionen bort hemställa, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle anhålla om utredning rörande sådan ändring i värnpliktslagen, att den värnpliktige vid tjänstledighet tillerkändes fria resor till och från hemorten.

Herr *Linder*: Herr talman, mina herrar! Det föreligger vid detta utskottsutlåtande en reservation, som jag skall be att få säga något litet om. Den fråga, som beröres i utlåtandet, har varit före ganska många gånger förut, och jag skall därför försöka att bli jämförelsevis kortfattad.

Om viss
tjänstledighet
åt
värnpliktiga.
(Forts.)

Såvitt som motionen avser ett förslag om, att det skall bli en ändring i värnpliktslagen, enligt vilken de värnpliktiga skola tillerkännas minst tre veckors sammanhängande tjänstledighet. så har jag intet att säga därom, eftersom reservanterna på den punkten äro ense med majoriteten i utskottet. Vi ha funnit, att det blir en väsentlig avkortning uti värnpliktstiden genom dessa tre veckor. Det är möjligt, att det kan bli en avkortning av denna tid, men om så skulle vara förhållandet, så anser jag för min del och mina medreservanter, att den frågan får lov att behandlas i en annan ordning än denna. — Vad vi däremot mera fästa oss vid, när det gäller denna motion, det är den frågan, som angår de värnpliktiges ekonomiska förmåner, och det är därvid särskilt fråga om de fria resorna under tjänstledighetstiden. Nu är det så för närvarande, att de värnpliktiga åtnjuta vid tjänstledighet rätt att få resa på s. k. truppbiljett. Detta betyder icke fullständigt fri resa. Det medför endast en nedsättning i avgiften, i förhållande till vad som gäller för vanlig biljett. Nu ha vi tänkt oss, att många av dessa värnpliktige äro fattiga ynglingar; vidare är arbetslösheten bland ungdomen mycket väsentlig, så att ynglingarna ej kunna antagas hava några besparingar att taga till. Det ena med det andra betyder, att dessa resor, som de ha rätt att göra på statens järnvägar — de enskilda järnvägarna ifrågakomma ju ej här — skulle kunna anses böra bli helt fria. Vi anse, att de statsfinansiella svårigheterna ej borde vara alltför stora, och att man nog skulle kunna medgiva en sådan fullständig frihet från avgift, åtminstone för några resor till hemorten, om det nu ej kan bli för alla resor. På detta sätt skulle de värnpliktiga ej behöva ha någon utgift för den saken.

Beträffande åter den fråga, som ävenledes beröres i motionen, om penningbidrag och portionsersättning, så ha vi ej nu velat ifrågasätta den saken. Vi ha den uppfattningen, att dessa förmåner kanske ej äro av sådant större värde vid det förhållande, att man i den kungl. kungörelsen 1926 redan har en rätt för de värnpliktiga att, när tjänstledigheten ej överskrider åtta dagar, behålla penningbidraget.

Det är alltså ur dessa synpunkter, som vi ha ansett, att en utredning i fråga om rätt till fria resor kan vara ett rimligt önskemål att framställa, och det är därför, som jag yrkar bifall till reservationen.

Herr **Samuelson**: Herr talman! Utskottet har behandlat denna motion tämligen knapphändigt, och därför skall jag tillåta mig att säga ett par ord om det yrkande, som den kommunistiska gruppen i andra kammaren har ställt. Lagutskottet hävdar, att vissa befälspersoner ha rätt att giva tjänstledighet utöver den trettondel, som lagligen tillkommer de värnpliktiga, och jag tvivlar ju ej ett ögonblick på, att det så förhåller sig, men fråga är, om denna rättighet att giva ledighet utöver detta tämligen blygsamma minimum beagnas. Jag tror snarare, att befälet är synnerligen njuggt, när det gäller att giva de värnpliktiga någon längre tids tjänstledighet, även i de allra mest ömmande fall, där det verkligen skulle behövas, och jag tror, att man skulle kunna vända på fjärdingen och kräva, att de värnpliktiga ej behövde räkna med denna välvilja, som ju många gånger är ganska obefintlig, utan att de värnpliktiga borde erhålla laglig rätt att i varje fall få i någon mån större tjänstledighet än vad för närvarande är förhållandet. Jag tror, att man i allmänhet kan vara överens om, att det är många skäl, som tala för, att det åt de värnpliktiga gives en sådan ledighet — bland annat sådana skäl som nödvändigheten för många av dem att komma hem till sin hemort för att sköta sina privata angelägenheter, vilket kan vara nog så nödvändigt för denna kategori. Jag pekar exempelvis på sådana fall att det gäller en arbetsanställning, som kan vara mycket hotad. Man kallar ut de värnpliktige. Jag erinrar om, att det är en tvångskommendering, och de flesta av de värnpliktige

skulle säkerligen ej, om det gällde en frivillig utmarsch till militärovnigar, gå ut. När det alltså gäller en tvångskommendering, så förefaller det mig vara ganska blygsamt krav som vi ställa att man beviljar dessa värnpliktiga åtminstone den rätten att få resa hem någon gång under sin värnpliktstjänstgöring för att hindra den eventualiteten, som ju ofta inträffar, att de förlora sin anställning därför, att de äro ute för fullgörandet av denna medborgerliga skyldighet. En sådan sak är ju ganska väsentlig och ganska viktig, och därför synes det mig, att det är starka skäl för att bifalla motionen. Jag skall be, herr talman, att ur dessa synpunkter få yrka bifall i första hand till motionen.

Om viss tjänstledighet åt värnpliktiga.
(Forts.)

Herr **Westman**: Vad angår det första yrkande, som framställes i motionen, nämligen om utsträckt tjänstledighet för värnpliktige, har den förste ärade talaren framhållit skäl, som tala för den ståndpunkt, som utskottet intagit, nämligen att avstyra motionen på den punkten.

Den senaste talaren yttrade sig om den del av motionen, som innehåller, att den nuvarande bestämmelsen om värnpliktiges resor till hemorten, vilken medger resa på truppbiljett, måtte utbytas mot en bestämmelse, att staten skulle betala resorna för dem. Det är ju en mycket stor förmån, som de värnpliktiga redan åtnjuta, den nämligen att få resa på truppbiljett. Det är en mycket låg taxa, som där tillämpas, och att nu ersätta denna bestämmelse med att giva alla, som resa hem, fria resor förefaller mig vara att gå väl långt. Det skulle kunna hända, att på så sätt i en mängd fall rena nöjesresor finge ske på statens bekostnad. Om man beviljade de värnpliktiga en sådan förmån, komme den för övrigt att falla ganska ojämnt. Den skulle vara till större fördel för dem, som bodde långt borta, och det är mycket troligt, att det i många fall skulle vara de ekonomiskt mera välsituerade, som skulle komma i åtnjutande av denna förmån, eftersom de fattigaste ofta ej ha sådana hem, att de äro välkomna dit under ett avbrott i sin tjänstgöringstid. Vill man bereda de värnpliktiga bättre ekonomiska förmåner, så synes mig, att man bör gå en annan väg än att giva dem fria resor. Herr talman, jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning gjordes enligt de därunder förekomna yrkandena propositioner, dels på bifall till vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt, dels på godkännande av den vid utlåtandet avgivna reservationen, dels ock på bifall till den i ämnet väckta motionen; och förklarades den förstnämnda propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 3, i anledning av väckt motion angående vissa ändringar i lagen om försäkring för olycksfall i arbete.

Om ändringar i olycksfallsförsäkringslagen.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 8, vilken behandlats av andra lagutskottet, hade herr *Spångberg* m. fl. yrkat, att riksdagen skulle i skrivelse till regeringen hemställa om skyndsamt utredning och förslag till ändring av lagen om försäkring för olycksfall i arbete i enlighet med de riktlinjer, som angivits i motionen.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Enligt en vid utlåtandet avgiven reservation hade herrar *Hage* och *Hansson* i Trollhättan ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, och avslutas med en hemställan, att riksdagen med anledning

*Om ändringar
i olycksfalls-
försäkrings-
lagen.*

(Forts.)

av förevarande motion måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte låta utreda, huruvida och på vilket sätt en förhöjning kunde åstadkommas — främst för de lägre inkomstklasserna — av nu utgående sjukersättning och livränta enligt lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde giva anledning.

Herr Samuelson: Jag ber att få säga ett par ord om denna motion. Jag erinrar om, att det är ganska anspråkslösa krav, som här ställas, och att det gäller en förmån för en kategori, som hittills har varit ganska dåligt tillgodosedd i sociallagstiftningen. Det är emellertid ett alldeles speciellt skäl, som gör, att man borde kunna bifalla denna motion, och det är den rationalisering, som allt mer och mer griper omkring sig, och som också har medfört en massa olyckor i betydligt högre grad än vad som förut har varit fallet. Bara på den senaste femårsperioden kan man räkna med en uppgång i antalet olycksfall från 66,661 till 109,570. Det synes mig, att dessa siffror äro av den art, äro så skrämmande, att man borde göra allt tänkbart för att i någon mån hindra följderna av de olyckor, som förekomma, och som förekomma allt mer och mer på grund av rationaliseringen, i all synnerhet som man ju för närvarande talar så mycket om ett samförstånd mellan arbetare och företagare, vilket ju är den nyaste läran på det industriella området. Då borde man kanske också någon gång tänka på, att man kan ha vissa krav att ställa dels på företagen, dels på statsmakterna, och man borde tänka sig in i de konsekvenser, som denna hets inom industrien ju medför, och som naturligtvis kommer att medföra ett ökat antal olyckor. Jag ber att få erinra om hur enormt denna rationalisering pressar arbetarna. Och även därom, att också arbetarnas uppmärksamhet på grund därav blir avtrubbad, så att de därigenom bli utsatta för olyckshändelser. Herr talman, jag ber att med denna korta motivering få yrka bifall till motionen.

Herr Westman: Herr talman! Jag skall be att få säga några ord med anledning av den tolkning, som den föregående talaren gav de siffror, som visa en stegring av olycksfallen. Denna stegring finner till stor del sin förklaring däri, att den årliga ökningen av antalet olycksfall, för vilka ersättning utbetalas, normalt uppgår till ungefär 5.000 om året. Till en annan och icke oväsentlig del finner ökningen i de siffror talaren anförde sin förklaring däri, att man tagit bort karenstiden, vilken åtgärd ju avsett att bereda möjlighet att utbetala ersättning för ett större antal olycksfall än förut. I vad mån som rationaliseringen kan föranleda en höjning av antalet olycksfall kan jag ej yttra mig om, men givet är, att man ej kan tillmäta denna faktor den ensamrådande betydelse, som den föregående ärade talaren gjorde.

I själva saken ber jag att få fästa uppmärksamheten på, att när utskottet avstyrkt den föreliggande motionen så har det skett därför, att denna motion innehåller riktlinjer för en reform, vilken, om den antoges, skulle innebära ett frångående av den princip, som tillämpas vid all socialförsäkring: att den ersättning, som utgår på grund av försäkringen, icke skall uppgå till fulla arbetsförtjänsten utan understiga densamma. Det är uppenbarligen mycket farligt att ställa det så, att en läkare har att bota en person, som genom försäkring får samma eller kanske större inkomst så länge han är sjuk än den, som han har när han är frisk. Det är givet att sådana patienter ofta tillfriskna ganska långsamt. Det är bättre att vidhålla den princip man hittills tillämpat inom socialförsäkringen. Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr **Samuelson**: Ja, gentemot den föregående talaren skulle jag för det första vilja invända det, att den trösten är mycket liten, att man numera har lagt om beräkningarna beträffande karenstiden o. s. v., så att man på grund därav har fått fram flera olycksfall än vad man förut har fått fram. Den trösten är mycket liten för dem, som drabbas av olyckorna, huruvida de nu bli räknade på ett mer metodiskt sätt än vad som förut har varit fallet. Det är ju möjligt, att detta i någon mån kan rycka undan grunden för vårt påstående i motionen, att olycksfallens antal ökats, men jag tror ej, att vi behöva vara utsatta för den risken. Jag undrar nämligen, om det ej ändå är på det sättet, att om man skulle göra en undersökning av de olycksfall, som ha framkallats av den ökade rationaliseringen, man skulle komma till ganska skrämmande resultat även beträffande det området. Jag är för min del tämligen övertygad om det.

Beträffande för övrigt vad utskottets representant här har framställt, att nämligen motionärerna nu ha begärt ett nytt system, och att det skulle kunna bli så vittgående konsekvenser därav, att utskottet på grund därav ej skulle hava ansett det nödvändigt att gå med på motionen, så måste jag säga, att den möjligheten finnes ju för statsmakterna att, om man ej vill det förslag, som motionärerna ha tänkt sig, framföra dessa synpunkter vid en sådan eventuell beredning av ett nytt förslag. I motionen begär man förslag till ändring av lagen i visst syfte. Det syftet är sådant, att jag är tämligen övertygad om, att man inom arbetarklassen, i främsta runnet de arbetare, som drabbas av olyckorna, är överens om, att en ändring i enlighet med motionens syfte, som här har framförts, med de ytterst blygsamma förhöjningar uppåt av de understöd, som äro föreslagna, är ett synnerligen berättigat krav. Jag vidhåller alltså mitt yrkande.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu förevarande utlåtandet hemställt samt vidare på bifall till den i ämnet väckta motionen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 4, i anledning av väckta motioner om visst tillägg till den s. k. ensittarlagen.

Andra lagutskottet hade till behandling förehåft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 34 i första kammaren av herr *Möller* m. fl. och nr 72 i andra kammaren av herr *Hansson* i Stockholm m. fl.

I motionerna, som voro likalydande, hade hemställts, att riksdagen ville för sin del besluta sådant tillägg till lagen den 18 juni 1925 om rätt i vissa fall för nyttjanderättshavare att inlösa under nyttjanderätt upplåtet område (den s. k. ensittarlagen), att densamma icke kunde genom avtal mellan jordägare och nyttjanderättshavare sättas ur tillämpning eller att för åtnjutande av lösningsrätt uppställdes andra förutsättningar och villkor än de i lagen angivna.

Detta syftemål hade synts motionärerna kunna ernås genom att till lagen fogades en ny med nr 20 betecknad paragraf av följande lydelse: »Ej må genom avtal mellan jordägare och nyttjanderättshavare denna lag sättas ur tillämpning eller för åtnjutande av lösningsrätt uppställas andra förutsättningar och villkor än de i lagen angivna; har så skett vare avtalet därom utan verkan.»

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på anförda skäl hemställt, att förevarande motioner icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

*Om
visst tillägg till
den s. k.
ensittarlagen.*

(Forts.)

Om
visst tillägg till
den s. k.
ensittarlagen.

Reservation hade anmälts av herrar *Linder, Sigfrid Hansson, Hagman, Hage, Hedvall* och *Hansson* i Trollhättan, vilka ansett, att motionerna bort av utskottet tillstyrkas.

(Forts.)

Herr Linder: Herr talman, mina herrar! Det föreligger också här vid detta utlåtande en reservation, och jag skall be att få säga några ord om den. Den sak, som beröres i motionen, har redan förut på sin tid dryftats i lagrådet. År 1922, när frågan var uppe, föranledde den därstädes en skiljaktighet. Majoriteten av lagrådets ledamöter hade den uppfattningen, att ensittarlagens bestämmelser icke borde vara tvingande, och majoriteten avgav en hel del skäl för detta, som jag kanske sedermera får tillfälle att återkomma till. En ledamot ansåg emellertid, att det borde finnas ett lagrum, som säkerställde lagen. Trots denna majoritet, som förelåg hos lagrådet, avlämnade likväl justitieministern 1922 vid den då pågående riksdagen en proposition som innehöll, att lagens bestämmelser skulle vara tvingande, så att den icke finge sättas ur kraft genom ett avtal mellan parterna. Propositionen ledde dock ej till något resultat. Det blev emellertid en förändring 1925. I den proposition, som då framlades av den dåvarande justitieministern, hade detta lagrum, som skulle säkerställa lagens tillämpning, blivit uteslutet, och justitieministern anförde då såsom skäl därför, att han vore påverkad av den åsikt, som hade yppats av lagrådets majoritet.

Nu må ju den förklaringen gälla för vad den kan. Det är ej så säkert, att därmed alla de motiver ha blivit utsagda, som ha verkat, att den dåvarande justitieministern avstod från lagrummet. Jag har en anledning att tänka mig, att han hade den uppfattningen, att betydelsen av lagrummet kanske i verkligheten ej skulle komma att bli så stor. Han räknade väl med, att sedan lagen en gång blivit antagen och genomförd, så skulle den också lojalt komma att efterlevas. Den tankegången tror jag också har varit ganska riktig. Man har ju egentligen ej hört talas om några fall, då lagens bestämmelser satts ur kraft genom enskilda avtal, förr än det rättsfall blivit känt, som är refererat i motionen. Att, såsom jag tycker utskottets majoritet i viss mån har gjort, söka förringa betydelsen av det rättsfallet är enligt min mening ej riktigt. Ett prejudikat i sista instansen har alltid sin betydelse, så att man ej kan låtsas, som om det regnade i det fallet. I den åsikten tror jag man styrkes ännu mer, när man ser med vilken tillfredsställelse detta rättsfall har noterats av den press, där motståndarna till lagen föra sin talan. Vad som nu har inträffat synes mig göra, att det måste anses vara en plikt för dem, som en gång slagit vakt om denna ensittarlag, att se till, att lagen ej göres illusorisk. Det är enligt min mening högst få lagar, som ha en så stark social betoning som just ensittarlagen har. Man må ju på sina håll vara aldrig så missnöjd med, att den har tillkommit, men det är dock ett faktum, som borde respekteras, det nämligen, att det var en betydande del av riksdagens ledamöter, som för helt kort tid sedan ansågo, att de intressen, som ensittarlagen avser att värna, borde stödjas. Skulle nu den mening, som kommer till synes i detta rättsfall, som motionen refererar, vinna terräng, så kan man mycket väl förstå, att det snart är slut med ensittarlagens betydelse. Det är denna synpunkt, som gjort, att motionärerna ej ha velat tiga stilla i denna viktiga sak, och med motionärerna ha reservanterna förenat sig. Vi kunna ej med jämnmöd se, att denna lag på det sättet sättes ur spelet. Ja, jag ville ju egentligen ej bruka ett så starkt ord, men lagens betydelse bör alltjämt för dem, som varit med om att slå vakt därom, vara föremål för omsorg, så att lagen alltjämt må behålla den kraft, som man tänkte, att den skulle ha. Jag ber med dessa ord få yrka, att det göres ett tillägg till den nu gällande ensittarlagen, alltså att riksdagen måtte besluta

om en ny lag, som, förutom ingressen, som jag skall ha äran överlämna till eder, herr talman, komme att innehålla, att det härigenom förordnas, att i lagen den 18 juni 1925 om rätt i vissa fall för nyttjanderättshavare att inlösa under nyttjanderätt upplåtet område skall införas en ny paragraf, betecknad 20, och av följande lydelse: »Ej må genom avtal mellan jordägare och nyttjanderättshavare denna lag sättas ur tillämpning eller för åtnjutande av lösningsrätt uppställas andra förutsättningar och villkor än de i lagen medgivna. Har så skett vare avtal därom utan verkan.»

*Om
visst tillägg till
den s. k.
ensittarlagen.
(Forts.)*

Herr Westman: Herr talman! Den föregående ärade talaren yttrade, att han ansåg, att det är en plikt för dem, som slå vakt om ensittarlagen, att nu ställa sig på den ståndpunkt, som han själv intog och som intagits i den motion, vilken ligger till grund för hans förslag. Jag ber med anledning härav att få erinra därom, att en bestämmelse sådan som den, vilken den ärade talaren nu ville införa i lagen, var föreslagen av en socialdemokratisk regering 1922, men den socialdemokratiske justitieministern i 1925 års regering, herr Nothin, utelämnade i sitt förslag till lagen denna bestämmelse av det skälet, att han ansåg, att den icke var till fördel för lägenhetshavaren. Den var inte till fördel för lägenhetshavaren av de skäl, sade han, som äro anförda i det betänkande, vilket avgivits av tre ledamöter i lagrådet. Jag tror, att man lugnt kan säga att den socialdemokratiske justitieministern därvid bedömde situationen riktigt.

Nu har det förekommit ett rättsfall, som har givit anledning till den motion, vilken är ämne för vår överläggning i dag. Detta rättsfall är alldeles säreget och enastående. Det var en lägenhetsinnehavare, som 1 mars 1927 begärde att få lösa sin lägenhet. Han hade rätt att göra detta. Men när han skulle betala sitt arrende 14 mars samma år, 14 dagar senare alltså, gjorde han inte detta. Detta invercade icke på hans lösningsrätt. Han hade kvar denna, och hade han då bara tillämpat ensittarlagen, hade saken varit klar. Jordägaren kunde icke ha hindrat honom från att lösa fastigheten, men märkvärdigt nog gick han över på en annan linje. Det var kanske så, att han inte hade pengar för att lösa fastigheten — det är ju möjligt, jag kan inte säga, vad anledningen kan ha varit. Emellertid gick han över på den linjen, att han ville sluta ett nytt arrendavtal med jordägaren. Då fick denne naturligtvis ett tillfälle att göra sina synpunkter gällande, och då sade han till ensittaren: Vill ni sluta ett nytt arrendavtal, så får ni det på villkor att däri införa en bestämmelse, att ni icke vill använda er lösningsrätt.

Nu är det ju klart, att om det, såsom den ärade reservanten vill ha det, funnes en tvingande bestämmelse i lagen, en bestämmelse, som hindrade, att jordägaren och lägenhetsinnehavaren träffade ett avtal, att den senare icke skulle använda sin lösningsrätt, och om en lägenhetsinnehavare kom till en jordägare och ville ha ett förnyat arrendekontrakt, så sade naturligtvis jordägaren: Nej, nu får ni flytta. Jag vill inte, att ni skall få lösa denna fastighet, och eftersom jag inte får sluta avtal med eder om arrende mot att ni avsäger eder lösningsrätten, så får ni flytta. På det viset skulle lägenhetsinnehavarens hem spolieras. Han får flytta bort från den lägenhet, som han är fäst vid. På det sättet uppstår en olägenhet för honom, om man nu inför en sådan tvingande bestämmelse, som påyrkas av reservanterna.

Vi ha i utskottets motivering sagt, att betydelsen av det rättsfall, som vi ha talat om, har mycket överdrivits, och om man läser motionen, finner man nog, att det är förhållandet där. Ty där säges, att detta prejudikat strider mot lagens anda, och att det på ett oförutsett sätt visat, att lagens bestämmelser i dylikt fall inte äro tvingande. Det framgår dock av utskottets historik, att denna fråga varit föremål för ingående övervägande, och 1925 har en social-

Om
visst tillägg till
den s. k.
ensittarlagen.
(Forts.)

demokratisk ministär gått på den linje, som nu bekämpas i motionerna och av den ärade reservanten. Jag kan inte finna annat än att den ärade reservanten har mycket överdrivit saken, när han säger, att skulle den uppfattning, som ligger till grund för detta precedensfall, vinna terräng, vore det snart slut med ensittarlagen. Jag hoppas, att det skall bli slut med ensittarlagen ganska snart på den grund, att den har tillämpats i samtliga de fall, i vilka den avsåg att bereda lägenhetsinnehavare ägarerätt till hans lägenhet. Jag hör till dem, som hela tiden, då ensittarlagen har behandlats i riksdagen, har slagit vakt om denna lag, och skulle jag finna, att det verkligen vore så, att lagen vore hotad att bli otillämplig i de fall, som ännu kunna återstå, så skulle jag inte alls ha någonting emot att ingripa, men jag har inte kunnat komma till den uppfattningen.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Lindhagen: Här har nu auktoriteterna återigen spelat en avgörande roll. Den siste talaren har åberopat tre ledamöter av lagrådet och ingenting mindre än en socialdemokratisk ministär. Det sista är väl dock bra mycket tilltaget, ty det vet nog den ärade talaren, att de olika ministrarna ha tillräckligt mycket att göra med sina egna saker och måste i regel blint följa, vad en annan departementschef föreslår i fråga om sina angelägenheter — de kunna inte göra på annat sätt. Jag tror således att den övriga delen av ministären är oskyldig till denna åtgärd, men så mycket kvarstår ju, att det är en socialdemokratisk justitieminister, som framlagt ifrågavarande förslag. Då faller jag emellertid tillbaka på en annan auktoritet: kort förut hade den socialdemokratiske justitieministern herr Åkerman föreslagit riksdagen att bifalla jordkommissionens förslag. Nu skola vi alltså spela krona och klave om vem som är den större auktoriteten, herr Åkerman eller herr Nothin.

Låt om oss nu helt enkelt försöka tala om saken själv, oberoende av auktoriteter. Detta är ett av exemplen på hur under medlet av 1920-talet den sociala jordfrågan avskrevs från vidare behandling för att tillfredsställa de borgerliga partierna, och liksom jordkommissionens förslag i de flesta avseenden aldrig prövades, kom inte heller denna sak upp, utan det föreslogs, att man skulle laga så att den, som det kallas, borgerliga majoriteten i riksdagen blev nöjd genom att den fick sitt lystmäte, under det att de jordsökande inte fingo sitt lystmäte.

Nu kommer en socialdemokratisk motion, till på köpet en partimotion, vari det säges, att detta var ett misstag av den socialdemokratiske ministären, och det är det naturligtvis. Nu vill jag säga, att A och O i en sådan där social lag är ju, att den skall vara till för att skydda den svage och för det ändamålet hindra den s. k. avtalsfriheten, som inte existerar. I andra fall, där en jordägare har i sin hand att diktera villkoren och den andra parten måste följa har införts dylik begränsning såsom i den sociala arrendelagen, och det föll av sig självt, att vi också skulle ha det i denna lag.

Men då kom ju lagrådet, som representerar en annan samhällsklass, en annan samhällsuppfattning, och ville ogärna vara med härom. Nu säger den siste talaren, att det kan hända, att det uppstår olägenheter, så att jordägaren, i fall lagen är så där sträng, kan åsamka arrendatorn andra delvis ännu större olägenheter. Ja, det är möjligt, och vi ha också sett, att det sker så i Värmland, i det att en social lag där åsidosattes av bolagen med vett och vilja, men vart skall man taga vägen i sådana fall. Först måste man ju tänka på alla de fall, där verkligen denna brist i lagen medför, att en person tvingas att avsäga sig en rättighet. Det har den siste talaren inte talat om. De andra fallen få då botas med annan lagstiftning. Hela ensittarlagen kom ju till på den grund, att när någon sökte en bostad och inte ägde egen mark, fick han finna sig i att

jordägaren som arrende uppläte sådan, och så fick han själv bygga sina hus, men för att trygga husägaren vid arrendetidens utgång, så att han skall få behålla sitt hem, infördes ensittarlagen. Om detta nu i vissa fall leder till att jordägaren genom avtal hindrar lagens tillämpning, så bör detta ändras, men hade det funnits en sådan bestämmelse, som verkligen ledde till att man kringgick lagen, så finns ingen annan utväg än att för framtiden skapa en ny lag om rätt att förvärva mark för egna hem — därom har motionerats nästan varje år i riksdagen, men förslagen ha fallit. I så fall behöfde man inte bekymra sig om en framtida tillämpning av ensittarlagen längre, ty då kommer först den primära rätten till marken, och sedan kan vederbörande med trygghet bygga sitt hus där, i stället för att han enligt det gamla tillståndet först i otrygghet skulle bygga sitt hus på annans mark. Den sociala lagen har sålunda här sina konsekvenser, men nu vilja herrarna ingen förändring, och därför får jag stå här och andraga olägenheterna i en sådan lag, vars konsekvenser man inte vill upptaga. Men det är ert fel och inte lagens.

*Om
visst tillägg till
den s. k.
ensittarlagen.
(Forts.)*

Herr Linders: Herr talman! Jag tror för min del, att utskottets ärade ordförande alltför mycket fäst sig vid vad som tidigare har sagts emot den nu föreslagna bestämmelsen. Det är väl dock så, måste man antaga, att man i själva verket inte har förutsett, vilka konsekvenser det skulle få att utelämnas en bestämmelse av den art, som det nu är fråga om. Man har tänkt sig, att lagens tillämpning skulle fortlöpa jämnt och att alla skulle vara lojala gentemot den, och vad man framför allt med hänsyn till syftet har räknat med är, att inlösningsrätten skulle vinna tillämpning, när lägenhetshavaren var i stånd att lösa sitt lilla jordområde. Herr Westman medgav ju själv, att i det exempel, som här är framlagt, kan det hava varit så, att innehavaren inte haft råd att lösa lägenheten. Och jag är för övrigt alldeles säker på att där uppskov sker med lagens tillämpning ifrån lägenhetshavarnas sida, så är det alltid fråga om att de inte ha råd. Då menar jag, att konsekvensen verkligen fordrar, att man nu, sedan man har blivit uppmärksam på förhållandet, också ser till att få lagen konsekvent genomförd. Det omtalade fallet blir dock, om ingen åtgärd nu skall vidtagas, ett exempel, som kanske kommer att vinna efterföljd i ganska stor utsträckning, och det är just de ekonomiskt svagaste av dem, som lagen skulle hjälpa, som bli utsatta för denna lucka i lagen. Jag kan inte se annat än att man just nu bör passa på att söka mota den fara, som kan hota. Jag ber för min del av de skäl, som jag här har anfört, att få ansluta mig till det yrkande, som framställdes av herr Linder.

Herr Westman: Herr talman! Den siste ärade talaren sade, att man borde beakta den fara, som kan uppkomma därigenom, att en lägenhetsinnehavare inte har råd att lösa sin lägenhet. I det fall, varom vi tala, var det så, att mannen hade lösningsrätt, men han hade inte råd att betala arrendet. Det invercade inte på hans lösningsrätt, ty han behöver bara ha sådan i det ögonblick, då han begagnar den, då han inlämnar en ansökan. Men det är ju klart, att mannen måste ha varit i dåliga ekonomiska omständigheter. Om man med lagstiftning skulle ha hjälpt denne man, skulle man väl efter den ärade talarrens linjer ha gått till väga på det sättet, att man hade ruckat på den bestämmelsen, att den, som skall lösa, skall ha nyttjanderätt till fastigheten. Efter en ändring härav betydde det ju ingenting, om vederbörande inte betalat sitt arrende. Han hade fått flytta ifrån fastigheten, men skulle då i alla fall kunna utöva sin lösningsrätt, även om den första ansökningen fått förfalla, därför att han inte hade pengar. Men genom en dylik reform komme man ut på farliga vidlyftigheter. Man måste väl ändå hålla fast vid grundprinciperna

*Om
visst tillägg till
den s. k.
ensittarlagen.
(Forts.)*

i lagen, vilka innebära, att lägenhetsinnehavaren faktiskt skall ha nyttjanderätt till fastigheten i det ögonblick, då han lämnar in sin ansökan. Fasthåller man vid den principen, är det ju klart, att det kan uppstå ekonomiska svårigheter för lägenhetsinnehavaren. Jag har alltså velat framhålla, att i det resonemang, som den siste ärade talaren förde, påpekas en svårighet för lägenhetsinnehavaren, som icke undanröjes därigenom, att man nu bifaller det förslag, som är framställt i den socialdemokratiska partimotionen och i reservationen. Det är klart, att man skulle kunna tillgodose lägenhetsinnehavarens intressen på mångahanda sätt, men icke på detta.

Ensittarlagen har för övrigt tagit sikte på ett bestämt, avgränsat socialt problem. Vill man för framtiden sörja för lägenhetsinnehavarna, måste man utgå från helt andra utgångspunkter och upptaga den frågan i ett helt annat sammanhang. Därom vittna ju också de motioner till förmån för nyttjanderättshavare, som på sista tiden framförts och som i regel ha lämnat ensittarlagen å sido.

Herr Linder: Jag ber att få yttra några ord med anledning av vad andra lagutskottets ordförande har sagt. Han uppehöll sig nu särskilt vid lagens förhistoria och talade om 1925 års justitieminister. Jag kommer ihåg, att då lagrådet hade denna sak om händer, spelade det särskilt på den strängen: sätt inte här in några tvingande bestämmelser, ty det är, som det heter i dess motivering, ägnat att motverka lagens ändamål. Härav påverkades 1925 års justitieminister. Han ville ha lagen igenom, och han ville icke motverka dess ändamål. Då var det ju klokast, när han hade hört, vad lagrådets majoritet sade, att inte föra in några tvingande bestämmelser. — Men i dag är inte situationen densamma som då. Nu har erfarenheten visat, att man är inne på den vägen, att man gör förbehåll och säger: du får detta arrende, men du får inte lov att lösa det. Ett dylikt resonemang är godkänt av landets högsta domstol, och frågan ligger i det läget, att rätten att lösa är annullerad, när ett sådant förbehåll förekommer. Det är en mycket viktig sak att komma ihåg vid detta tillfälle, att situationen är inte densamma, som den var, då lagen lades fram. Nu har det konstaterats, huru man skall kunna komma ifrån den, och det tycks vara meningen, att det fall, som här förekommit, skall få passera.

Herr Åkerman: Herr talman! Detta är väl ett typiskt exempel på hur nödvändigt det är, att en lag, sådan som denna, göres tvingande, så att den ej kan genom avtal sättas ur kraft. Om jordägaren har i sin makt att sätta lagen ur kraft genom att förmena nya nyttjanderättsupplåtelse, är väl den rätta vägen att gå att även på den punkten beskära jordägarens rättigheter. Jag för min del beklagar, att justitieministern 1925 såg sig ställd inför nödvändigheten att följa lagrådet.

Jag ber att få yrka bifall till motionerna.

Herr Westman: Jag skall inte lägga mig i den familjetvist, som uppstått mellan herrar Åkerman och Nothin. Jag kan inte gå med båda herrarna, och jag har valt att gå med den av herrarna, som bestämde lagens formulering. Jag har bara begärt ordet för att säga, att den reform, som är föreslagen i motionerna och i reservationen, är fullständigt värdelös i ett fall av den art, som föranlett motionerna, om man icke därtill även fogar en bestämmelse om optionsrätt, men då blir den värdefull. Då blir det mening i det hela, men enbart den nu föreslagna bestämmelsen hade varit skadlig för arrendatorn. Som utomstående ger jag herr Nothin alldeles rätt.

Herr Åkerman: Ja, låt oss då få denna optionsrätt förverkligad också, men under tiden medan vi vänta därpå göra vi den nu ifrågavarande ändringen!

*Om
visst tillägg till
den s. k.
ensittarlagen.*

(Forts.)

Herr Mellén: Jag vill bara ytterligare betona vad utskottets ärade ordförande förut sagt, att om i nu gällande lag varit intagen en sådan bestämmelse, som nu påyrkas, hade i det refererade fallet icke förelegat någon möjlighet att rädda nyttjanderättsinnehavaren, utan denne hade fått flytta från sin lägenhet.

Vidare sade herr Linders, att det efter detta rättsfall vore fara värt, att den där förekommande metoden vunne efterföljd i allt större utsträckning, d. v. s. att jordägaren ryckte in sådana bestämmelser i kontraktet, som satte ensittarlagen ur funktion. Riktigt! Men de lägenheter, på vilka ensittarlagen kan vinna tillämpning, äro på upphållningen. De äro ej många kvar och i varje fall icke tillräckligt många för att motivera en ändring i gällande lag och i den princip, som av ålder varit gällande, att avtal bryter lag.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Lindhagen: Avtal bryter lag, ja, men ej social lag, ty det är just meningen med social lag, att avtal inte skall bryta den.

Efter det överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att därunder yrkats dels att vad utskottet i det nu ifrågavarande utlåtandet hemställt skulle bifallas, dels ock, av herr Linder, att riksdagen skulle för sin del antaga följande

Förslag

till

L a g

om ändring i lagen den 18 juni 1925 om rätt i vissa fall för nyttjanderättshavare att inlösa under nyttjanderätt upplåtet område.

Häri genom förordnas, att i lagen den 18 juni 1925 om rätt i vissa fall för nyttjanderättshavare att inlösa under nyttjanderätt upplåtet område skall införas en ny paragraf, betecknad 20 §, av följande lydelse:

20 §.

Ej må genom avtal mellan jordägare och nyttjanderättshavare denna lag sättas ur tillämpning eller för åtnjutande av lösningsrätt uppställas andra förutsättningar och villkor än de i lagen angivna; har så skett vare avtalet därom utan verkan.

Sedermera gjordes propositioner jämlikt berörda yrkanden; och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogos ånyo andra lagutskottets utlåtanden:

nr 5, i anledning av väckt motion angående lagstiftning i fråga om obligatorisk statlig moderskapshjälp; samt

nr 6, i anledning av väckt motion angående den av 1928 års riksdag begärda utredningen rörande ändringar i lagen om allmän pensionsförsäkring.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Efter föredragning av Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade propositioner hänvisades dessa, nr 74—76 och 85 till bankoutsittet samt nr 77 till statsutskottet.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under rubrik »utgifter för kapitalökning» gjorda framställning om anslag till fonden för räntefria studielån;

nr 27, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avstående till Nynäshamns köping av viss telegrafverket tillhörig mark;

nr 28, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa tillbyggnadsarbeten å allmänna barnbördshuset i Stockholm;

nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lokaler för undervisningen och forskningen i cellulosesteknik och träkemi vid tekniska högskolan m. m.; samt

nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förstärkning av åttonde huvudtitelns anslag till kommittéer och utredningar genom sakkunniga.

Upplästes en till kammaren inkommen ansökning, vilken jämte därvid fogat läkarintyg var så lydande:

Till riksdagens första kammare.

Undertecknad får härmed, under hänvisning till bilagda läkarintyg, anhålla om ledighet från riksdagsgörömlen till den 10 mars.

Stockholm den 15 febr. 1930.

Vördsamt
L. Tjällgren.

Riksdagsman *Olof, Leonard Tjällgren* är på grund av sjukdom (psychoneuros) oförmögen att under en månads tid deltaga i riksdagens arbete, vilket betygas på heder och samvete.

Stockholm den 10 februari 1930.

J. Billström,
med. dr.

Den begärda ledigheten beviljades.

Anmälades och bordlades

konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 4, i anledning av väckt motion om Kelloggspakten och folkförbundsakten — en allmän revision av den senare;

nr 5, i anledning av väckt motion om Kelloggspakten och folkförbundsakten — den senares komplettering med bestämmelser mot det ekonomiska kriget mellan stater och till en början mot tullkriget och s. k. dumping;

nr 6, i anledning av väckt motion om Kelloggspakten och folkförbundsakten — den senares komplettering med betonande av den fullständiga avrustningen såsom förbundets mål;

nr 7, i anledning av väckt motion om Kelloggspakten och folkförbundsakten — den senares komplettering med ett erkännande av nationernas självbestämmerätt i alla världsdelar; samt

nr 8, i anledning av väckt motion om Kelloggspakten och folkförbundsakten — den senares komplettering med betonande, att antagandet av ett världsspråk är ett oavvisligt mål för fredsrörelsen;

statsutskottets utlåtanden:

nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av viss överenskommelse mellan kronan och Borås stad;

nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av viss överenskommelse mellan kronan och staden Karlstad;

nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av viss överenskommelse mellan kronan och Strängnäs stad; samt

nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag ur Ovanåkers pastorats avlöningsfond till restaurering av Ovanåkers församlings kyrka m. m.; ävensom

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förstärkning av nionde huvudtitelns anslag till kommittéer och utredningar genom sakkunniga;

nr 5, i anledning av väckta motioner om försäljning av visst område från kronoegendomen Skenäs kungsgård;

nr 6, i anledning av väckt motion om vissa ändringar i bestämmelserna rörande jakt å skogsfågel och ripa inom vissa delar av riket;

nr 7, i anledning av väckt motion angående åtgärder till stödjande av fiskerinäringen; samt

nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående försäljning av en kronan tillhörig fastighet i Ystad.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 4,01 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.

Tisdagen den 18 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 3.30 e. m.

Herr statsrådet *Johansson* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition nr 87, angående pension åt reservpostexpeditören A. C. J. Lundholm, född Nyman.

Justerades protokollen för den 12 och den 14 innevarande månad.

Anmäldes och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 11 A, i anledning av vissa av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna för budgetåret 1930/1931 under riksstatens elfte huvudtitel, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna;

nr 34, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning om ändrad lydelse av 13 och 25 §§ i lagen för Sveriges riksbank;

nr 35, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående beredande av ålderdomsunderstöd åt s. k. lådbrevbärare vid postverket; samt

nr 36, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förhöjning för år 1930 av åt vissa f. d. poststationsföreståndare och lantbrevbärare utgående understöd.

Anmäldes och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelser:

nr 31, till fullmäktige i riksbanken, angående verkställd granskning av riksbankens styrelse och förvaltning;

nr 32, till fullmäktige i riksgäldskontoret, angående verkställd granskning av riksgäldskontorets styrelse och förvaltning; samt

nr 33, till styrelsen för riksdagsbiblioteket, angående verkställd granskning av bibliotekets styrelse och förvaltning.

Herr talmannen yttrade, att han efter samråd med andra kammarens talman finge föreslå, det första kammaren ville besluta att vid sammanträde lördagen den 22 i denna månad företaga val av valmän och suppleanter för utseende av fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret ävensom suppleanter för riksdagens fullmäktige i nämnda bank och kontor.

Detta förslag antogs.

Herr **andre vice talmannen** erhöll på begäran ordet och anförde: I anslutning till det av kammaren fattade beslutet får jag hemställa, att kammaren nu måtte besluta, att antalet suppleanter för de valmän, som skola utse fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret jämte suppleanter för dem, bestämmas till tio.

Denna hemställan bifölls.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran konstitutionsutskottets utlåtanden nr 4—8, statsutskottets utlåtanden nr 22—25 samt jordbruksutskottets utlåtanden nr 4—8.

Föredrogs och hänvisades till bankoutskottet Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade proposition nr 87.

Herr *Möller* avlämnade nedannämnda av honom m. fl. undertecknade motioner:

nr 234, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om fortsatt giltighet av lagen den 4 juni 1926 om arbetstidens begränsning; och

nr 235, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 4 juni 1926 om vissa inskränkningar beträffande tiden för förläggande av bageri- och konditoriarbete.

Motionerna hänvisades till behandling av lagutskott.

Herr *Andersson, Elof*, avlämnade nedannämnda av honom och herr *Leander* undertecknade motioner:

nr 236, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående åtgärder för den inhemska sockerbetsodlingens uppehållande; och

nr 237, om avslag å det i Kungl. Maj:ts proposition nr 82 framställda förslaget om tullhöjning å socker.

Dessa motioner hänvisades, nr 236 till jordbruksutskottet och nr 237 till bevillningsutskottet.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 3.40 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.
